

Analysis of How Active Centers Identify and Cultivate Preschool Children's Talent Based on the Lived Experience of Educators and Officials in Karaj

Samaneh Zanganeh¹ , Marzieh Dehghani^{2*} , Mohadeseh Khattat³

1. Department of Teaching Methods and Educational and Curriculum Planning, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran Iran. Email: samaneh.zanganeh@ut.ac.ir
2. Corresponding Author, Department of Teaching Methods and Educational and Curriculum Planning, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran Iran. Email: dehghani_m33@ut.ac.ir
3. Department of Teaching Methods and Educational and Curriculum Planning, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran Iran. Email: m.khattat@ut.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article History:
Received: 20 Sep 2022
Revised: 10 Sep 2023
Accepted: 19 Dec 2023
Published: 30 Dec 2024

Keywords:
*Phenomenological Method,
Preschool Children, Talent Search,
Talent Search Centers.*

ABSTRACT

The objective of the present study was to examine the lived experiences of educators and officials of talent centers in the identification and development of preschool children's talents. This study adopted a qualitative approach and a descriptive phenomenological method to examine the lived experiences of educators and officials of talent centers in the identification and development of preschool children's talents. Institutions and talent centers in Karaj city were the sites of the investigation from 2020 to 2023. The participants were selected using a criterion sampling strategy in conjunction with a purposeful sampling procedure in the study. Semi-structured interviews were conducted with educators and officials of talent centers to collect the data. The data were analyzed using Colaizzi's seven-step method, which revealed three primary themes (talent discovery methods, talent development programs, and suggestions for enhancing talent development) and five sub-themes. The total number of phrases was 16, with each sub-theme comprising several significant phrases. The results indicate that the most critical phase of talent identification is to enable the child to express and witness their behavior under the guidance of an expert. The findings underscore the significance of opportune cultivation, the provision of opportunities and environmental facilities, and the monitoring of intelligence changes through periodic aptitude tests in the context of talent development. The most effective approach to cultivating and utilizing the diversity of children's talents is to improve the knowledge of parents and instructors.

Cite this article: Zanganeh, S., Dehghani, M., & Khattat, M. (2024). Analysis of How Active Centers Identify and Cultivate Preschool Children's Talent Based on the Lived Experience of Educators and Officials in Karaj. *Journal of Applied Psychological Research*, 15(4), 199-223. doi: 10.22059/japr.2024.348781.644378.

Publisher: University of Tehran Press
DOI: <https://doi.org/10.22059/japr.2024.348781.644378>

© The Author(s).

تحلیل تجارب زیستهٔ مربیان و مسئولان مراکز فعال در شناسایی و پرورش استعداد کودکان دورهٔ پیش‌دبستانی در شهر کرج

سمانه زنگنه^۱، مرضیه دهقانی^{۲*}، محدثه خطاط^۳

۱. کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی، گروه روش‌ها و برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، دانشکدهٔ روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: samaneh.zanganeh@ut.ac.ir
۲. نویسندهٔ مسئول، دانشیار، گروه روش‌ها و برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، دانشکدهٔ روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: dehghani_m33@ut.ac.ir
۳. دانشجوی دکتری، گروه روش‌ها و برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، دانشکدهٔ روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: m.khattat@ut.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف پژوهش حاضر، بررسی تجارب زیستهٔ مربیان و مسئولان مراکز استعدادیابی در نحوهٔ شناسایی و پرورش استعداد کودکان پیش‌دبستانی بود. برای این منظور از رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی توصیفی استفاده شد. میدان پژوهش شامل مؤسسات و مراکز استعدادیابی در سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۲ در شهر کرج بود. مشارکت‌کنندگان با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری هدفمند و با به‌کارگیری راهبرد نمونه‌گیری ملاکی انتخاب شدند و داده‌ها با فن مصاحبهٔ نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری شد. تحلیل داده‌ها به روش هفت‌مرحله‌ای کلاسیکی صورت گرفت. یافته‌ها شامل سه مضمون اصلی (شیوه‌های کشف استعداد، برنامه‌های پرورش استعداد و پیشنهادها برای بهبود پرورش استعداد) و پنج زیرمضمون بود. هر زیرمضمون دارای عبارات مهمی بود و در مجموع ۱۶ عبارات مهم یافت شد. نتایج نشان داد از حیث نحوهٔ شناسایی استعداد، مهم‌ترین مرحلهٔ مسئله رهاسازی کودک و مشاهدهٔ رفتار زیر نظر متخصصان است. از حیث نحوهٔ پرورش، پس از کشف استعداد کودکان، پرورش به‌موقع و فراهم‌سازی عرصهٔ عمل و امکانات محیطی به همراه بررسی تحولات هوشی از طریق آزمون‌های متنوع استعداد مورد توجه است. بهترین راهکار برای احیای استعدادهای کودکان و بهره‌وری از تنوع استعدادهای آن‌ها، دانش‌افزایی والدین و مربیان است.

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ‌های مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۲۹

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۶/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۸

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۰/۱۰

کلیدواژه‌ها:

استعدادیابی، پدیدارشناسی، کودکان دورهٔ پیش‌دبستان، مراکز استعدادیابی.

استناد: زنگنه، ز.، دهقانی، م.، و خطاط، م. (۱۴۰۳). تحلیل تجارب زیستهٔ مربیان و مسئولان مراکز فعال در شناسایی و پرورش استعداد کودکان دورهٔ پیش‌دبستانی در شهر کرج.

فصلنامه پژوهش‌های کاربردی روانشناختی، ۱۵(۴)، ۱۹۹-۲۲۳. doi: 10.22059/japr.2024.348781.644378

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران

DOI: <https://doi.org/10.22059/japr.2024.348781.644378>

© نویسندگان.

۱. مقدمه

یکی از کارکردهای مهم نظام آموزش و پرورش کشور پرورش و رشد شخصیت و استعداد کودکان، نوجوانان و جوانان است. در دنیای کنونی ضرورت توجه به رشد متوازن شخصیت آدمی و اهمیت پرورش همه‌جانبهٔ کودکان موجب شده است این امر از اهمیت زیادی برخوردار باشد. یوهانا و همکاران^۱ (۲۰۲۰) اذعان می‌کنند کیفیت فعالیت‌های یادگیری، راهنمایی و مشاوره و محیط مدرسه بر رشد استعداد و شایستگی دانش‌آموزان تأثیر مثبت دارد. براساس اعلامیهٔ ریو^۲ در سازمان ملل (۱۹۹۲) محورهای توسعهٔ پایدار بر محور انسان‌ها و هماهنگی با طبیعت شکل می‌گیرد و توسعه حقی است که باید به‌صورت مساوی، نسل‌های کنونی و آینده را پوشش دهد. در دنیایی که سرعت رقابت زیاد و هرچه بیشتر در حال تخصصی‌شدن است، انسان موفق کسی است که در سن کمتر درجات بالاتری را بیاماید و نیروی قدرتمندی به نام استعداد فردی موجب ترقی او شود. طبق تحقیقات آژانس استعدادیابی جهانی^۳ (۲۰۱۷) بیش از ۶۰ سال است که در کشورهای توسعه‌یافته به‌صورت تخصصی و سازمان‌یافته، استعداد کودکان از سه‌سالگی تشخیص داده می‌شود. تورون و فریمن^۴ (۲۰۱۸) با هدف بررسی آموزش استعداد در کشورهای اروپایی و پیامدهای سیاست‌گذاران و مربیان بیان کردند که شورای اروپا با تصویب و توصیه یک سری قوانین موجب رشد و ترقی این قشر از افراد جامعه از زمان کودکی، نسبت به سال‌های گذشته شده است. قواعد اصلی عبارت‌اند از: به‌رسمیت‌شناختن قوانین برای آموزش ویژهٔ کودکان بااستعداد؛ شناسایی و ماهیت موفقیت و عدم موفقیت مدارس؛ ایجاد مقررات ویژه برای کودکان بااستعداد در بستر مدارس معمولی؛ گسترش پژوهش در بین متخصصان در باب کودکان سرآمد و تیزهوش؛ و... اگرچه اشخاص با گذشت زمان تغییر می‌کنند و شخصیت ما تعدیل می‌شود، دانشمندان معتقدند ویژگی‌های اصلی شخصیتی، احساسات و علایقمان طی دوران بزرگسالی تقریباً ثابت است (بلیدورن و هاپ‌وود^۵، ۲۰۲۴؛ اسپکت^۶، ۲۰۱۷). پژوهش‌های جدیدتر (بیسولی^۷، ۲۰۱۴؛ لمو و همکاران^۸، ۲۰۲۲؛ فریمن-گونزالس و اچنیک-آرژینزونز^۹، ۲۰۲۲؛ انگدال^{۱۰}، ۲۰۱۵) نشان می‌دهد بنیان شخصیت ما حتی در سنین کمتر از آنچه تصور می‌کردیم قابل‌مشاهده است و عامل توسعهٔ پایدار تربیت اوان کودکی است.

امروزه یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های والدین و مربیان، قراردادن کودکان در مسیر صحیح مهارت‌ها و استعدادهای آن‌ها است؛ چرا که بسیاری از صاحب‌نظران بر این باورند که مهم‌ترین هدف آموزش و پرورش، تربیت انسان‌های متفکر، خلاق و ماهر است (روحی، دهقانی و خطاط، ۱۴۰۲). تطبیق استعداد دانش‌آموزان با محیط‌های بهینه برای رشد استعداد ضروری است. والدین و محیط خانه تأثیرگذارترین سیستم حمایتی در مراحل اولیهٔ رشد استعداد هستند (لی^{۱۱}، ۲۰۲۱). محیط خانه و والدین در هر مرحله از رشد استعداد برای افراد برجسته اساسی است و حمایت والدین در سال‌های اولیه بسیار اهمیت دارد (پیک و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۲). تمامی مهارت‌ها و استعدادهای افراد، از همان سال‌های اولیهٔ کودکی قابل‌تشخیص است. دورهٔ پیش‌دبستانی مناسب‌ترین زمان برای پرورش استعداد، تقویت ظرفیت یادگیری و تربیت به‌شمار می‌رود. اولین ارتباطات انسانی-اجتماعی کودکان در دوران پیش‌دبستانی شکل می‌گیرد و شکوفایی و رشد این ارتباط منوط به نشان‌دادن راه صحیح برقراری ارتباط توسط والدین و مربیان است. درواقع پایه‌های اعتمادبه‌نفس، مسئولیت‌پذیری، استقلال و خلاقیت کودکان در دوران پیش از دبستان ایجاد می‌شود. توجه دقیق و مناسب به کودکان به رشد و شکوفایی استعدادهای آنان کمک می‌کند. جارور^{۱۳} (۱۹۸۲) اظهار می‌کند که نظام انعطاف‌ناپذیر آموزش و پرورش در بیشتر کشورها نمی‌تواند استعدادهای بالقوه را حتی اگر شناسایی شوند، پرورش دهد. مطالعات

1. Yohana et al.
2. Rio declaration
3. World Talent Agency (W.T.A)
4. Tourón & Freeman
5. Bleidorn & Hopwood
6. Specht
7. Bissoli
8. Lemos, Magiolino & Silva
9. Fermín-González & Echenique-Arginzones
10. Engdahl
11. Lee
12. Paik et al.
13. Jarver

نوپایی در داخل کشور هم در زمینه استعداد فعالیت کرده‌اند. جستجو و گزینش افراد زبده و نخبه برای یادگیری و انجام هر کار یا مهارتی، از دیرباز از چالش‌های بشر بوده است. تشخیص استعداد یک فرایند مستمر است. کشورهای با محدودیت منابع انسانی باید روش استعدادیابی مخصوص خود را داشته باشند (کراسیلیشکو، ۲۰۱۱). استعداد همان کشش درونی فرد به سوی کاری است که به انجام آن علاقه‌مند است. استعداد همان علایق ذاتی فرد برای انجام کاری است؛ مثل رقص یک کودک هشت‌ماهه که با شنیدن صدای موزیک و بدون کسب هیچ‌گونه مهارتی می‌رقصد. انجام این شادی و رقص کودک کاملاً طبیعی و فطری است و کسب مهارت در سنین بالاتر قطعاً برای بهبود و ارتقای این توانمندی بسیار مفید خواهد بود (کرمزاده، ۱۳۹۵). استعدادهای ذاتی ما و کارهایی که واقعاً به انجام آن‌ها علاقه‌مندیم، در زندگی ما وجود دارند، اما در بیشتر مواقع استعدادها کشف نمی‌شود. هر انسانی استعدادهایی دارد که تنها در انتظار آشکار شدن هستند (راث، ۲۰۰۷).

استعداد در همه انسان‌ها وجود دارد؛ چه بسا بعضی از بااستعدادترین هنرمندان در طول تاریخ، هرگز شانس نقاشی کردن یا نواختن ویلن را نداشته‌اند. بعضی از بااستعدادترین روان‌درمانگرها هرگز به‌عنوان درمانگر خارج از خانه خود یا با کسی غیر از دوستان یا خانواده خود تجربه درمان نداشته‌اند؛ چرا که استعداد به‌طور نهان در آن‌ها وجود داشته و هیچ‌وقت به‌طور کامل فرصت بروز پیدا نکرده است (وینهاوس، ۱۹۹۸). یکی از مثال‌های خوب در این زمینه نقاش ماهر حسین بهزاد است. بهزاد از سه‌سالگی استعداد نقاشی داشت، اما کسی به او توجه نمی‌کرد. در شرایط بسیار سختی بزرگ شد؛ در ماجرای یک تاجر او را در حال کشیدن نقاشی دید و استعداد او را کشف کرد. اما برای همه این اتفاق نمی‌افتد. این قبیل افراد در جهان زیاد هستند که اندکی از آن‌ها با کشف استعدادشان توانسته‌اند ماندگار شوند. اما اکثر افراد از این شانس یعنی کشف استعداد محروم مانده‌اند و اگر هم این اتفاق بیفتد دیگر دیر شده و راه بازگشتی نیست. استعدادیابی، مانند یک پازل است؛ زیرا استعدادیابی را نمی‌توان با یک دید بررسی کرد (مصطفایی، ۱۳۹۹). گاردنر^۴ (۱۹۹۹)، انواع هوش و استعداد را پیشنهاد کرد که با دیدگاه سنتی که در آموزش و پرورش ما بیشتر بر دو نوع هوش منطقی و زبانی استوار است، تفاوت دارد. می‌توان اظهار داشت که در شناسایی استعدادها، توجه به این نکته که تفاوت‌های افراد در استعداد نسبی است اهمیت دارد و نمی‌توان به‌طور مطلق فردی را بااستعداد و فرد دیگری را بی‌استعداد معرفی کرد. از آنجا که استعدادها تا حدودی اختصاصی هستند، فردی ممکن است برای فعالیت خاصی مستعد و برای فعالیت دیگری کم‌استعداد باشد. دامنه استعداد در برخی افراد گسترده و در برخی دیگر محدود است. افرادی ممکن است فقط در یک رشته مستعد باشند؛ درحالی‌که گروهی دیگر در چند رشته استعداد داشته باشند.

پرورش عبارت است از: جریانی منظم و مستمر که هدف آن کمک به رشد جسمانی، شناختی، اخلاقی، اجتماعی یا به‌طور کلی رشد شخصیت پرورش‌یابندگان در جهت کسب هنجارهای موردپذیرش جامعه و نیز کمک به شکوفاشدن استعدادهای آن‌ها است (سیف، ۱۳۹۱). شایان ذکر است که به‌حداکثر رساندن استعداد به معنای باهوش یا نابغه‌بودن نیست، بلکه به معنای آن است که چگونه می‌شود با توجه به آنچه داریم، حداکثر دستاورد را داشته باشیم (دن وینهاوس، ۱۹۹۸). چنان که توماس ادیسون (۱۹۰۳) گفته است: «نبوغ از یک درصد استعداد و انگیزه ذاتی به همراه ۹۹ درصد عرق‌ریختن حاصل می‌شود» (اودگارد، ۲۰۱۸). دردیگوز و همکاران^۶ (۲۰۱۹) اذعان می‌کنند دانش‌آموزان بااستعداد عملکرد متفاوتی در برخی از اجزای عملکردهای اجرایی مانند حافظه فعال دارند. چگاس و فلت^۷ (۲۰۱۱) به اهمیت ویژگی‌های شناختی، تحصیلی، عاطفی و اجتماعی کودکان بااستعداد و پیامد آن بر درک آن‌ها و خانواده و معلمانشان اشاره و بیان می‌کنند توجه یا بی‌توجهی به ابعاد استعداد موجب توسعه یا بازدارندگی توانایی‌های کودکان مستعد می‌شود. دانش و مهارت، به همراه تمرین، زمانی مثمرتر هستند که تقویت‌کننده استعدادهای ذاتی فرد باشند.

طبق گزارش آژانس استعدادیابی جهانی (۲۰۱۷) در دنیا بیشتر از شصت سال است که سازمان‌هایی تحت عنوان سازمان‌های

1. Krasilshchikov
2. Rath
3. Weinhouse
4. Gardner
5. Odegard
6. Rodríguez Naveiras et al.
7. Chagas & Fleith

سنجش استعداد^۱ یا با عناوین مختلف به وجود آمده که از سه‌سالگی کودکان را استعدادیابی می‌کنند. شاید در این زمینه بتوان شوروی سابق را پیشرو دانست. در کشورهای غربی هم از قدیم به این موضوع توجه شده و مدارس فوتبال، رقص و مدارس نظامی از کودکی به شناسایی مخاطبان با استعداد خود می‌پردازند تا حدی که ده‌ها نرم‌افزار، آزمون و روش استاندارد برای برآوردن این منظور طراحی شده است. این قبیل سازمان‌ها در جهان زیادند؛ به‌عنوان نمونه می‌توان به مرکز آموزش استعدادهای کودکان^۲ که با منشأ ژاپنی در سراسر جهان شعبه دارد یا آژانس استعدادیابی آمریکا^۳ که با منشأ آمریکایی در جهان فعالیت می‌کند یا به نسخه‌های اروپایی آن نظیر استعدادیابی بریتانیایی^۴ یا دانشگاه کودکان آلمان در شهر ووپرتال اشاره کرد. اما همه این روش‌ها فقط ناظر به شکوفاکردن بخشی از خلاقیت‌ها است. حال آنکه در استعدادیابی باید همه استعدادهای کودک بررسی، کشف و آنگاه با روش اشباع شکوفا شود. در کشور ما استفاده از روش‌های علمی استعدادیابی ورزشی در ایران از سال ۱۳۷۹ آغاز شد. قبل از آن، طرح و روش نظام‌مندی برای شناسایی افراد مستعد در ورزش کشور وجود نداشت. در این سال سازمان تربیت‌بدنی وزارت ورزش و جوانان کنونی، طرحی را با عنوان استانداردهای استعدادیابی ورزشی توسط دفتر پایگاه‌های ورزش قهرمانی و امور باشگاه ارائه کرد. این طرح در سراسر کشور اجرا شد و اماکن و تجهیزات مورد نیاز آن فراهم شد. اما به‌جای پرداختن به شیوه‌های استاندارد استعدادیابی در سنین پایه قبل از انتخاب رشته، از ورزشکاران نخبه در رشته‌های مختلف استفاده شد که این شیوه استعدادگزینی یا نخبه‌پروری نامیده می‌شود و نه استعدادیابی (اسدی، ۱۳۹۳).

سیستم آموزشی و فرهنگی ما تمام توجه خود را بر فائق آمدن بر ضعف‌های افراد کرده و در آن هیچ توجهی به قوت‌ها و پرورش علایق فطری و استعداد افراد نشده است. سیستم آموزشی ما براساس دروسی رشد یافته که به نیاز کاری افراد پرداخته، نه استعداد ذاتی؛ و این معضل، آمار عدم رضایت شغلی و عدم تناسب علایق و فعالیت افراد را به وجود آورده است. هریک از افراد اگر جایگاه خود را پیدا کنند می‌توانند در حیطه فردی و اجتماعی بسیار مؤثر باشند (کرم‌زاده، ۱۳۹۵). وجود جمعیت چشمگیر کودکان در کشور ایران (۳۰ درصد از جمعیت کشور)، نیازمند توجه ویژه به مسائل آموزشی و پرورشی آنان شده که غالباً مورد بی‌توجهی واقع شده‌اند (گل‌شیرازی و همکاران، ۱۴۰۰). دوره پیش‌دبستانی دوره‌ای دوساله است که کودکان ۴ تا ۶ ساله را تحت پوشش برنامه‌های تربیتی قرار می‌دهد. این دوره زیربنای تکوین شخصیت و مناسب‌ترین زمان برای پرورش استعداد، تقویت ظرفیت یادگیری و تربیت است. آنچه کودکان در این دوره تجربه می‌کنند، بر رشد همه‌جانبه آن‌ها تأثیرات ماندگاری دارد. به همین دلیل، نظام‌های آموزشی دنیا برای تربیت نوآموزان در ابعاد مختلف در این دوره سرمایه‌گذاری می‌کنند. این دوره فرصت مناسبی برای پرورش قابلیت‌های جسمانی، ذهنی، رشد عاطفی، اجتماعی و... است (عزیز پوریان، ۱۳۹۹). پلاکر و همکاران^۵ (۲۰۲۱) دیدگاه اجتماعی-فرهنگی درمورد آموزش تیزهوشان بر اهمیت زمینه در رشد کودکان تأکید می‌کنند و نشان می‌دهند استعداد نتیجه کار موفقیت‌آمیز فرد در بافت اجتماعی و فرهنگی خود است.

کراسلیشکو (۲۰۱۱) یک سیستم مؤثر پنج‌عاملی از استعدادیابی معرفی کرده است. این مراحل عبارت‌اند از: مراحل قبل استعدادیابی شامل تشخیص، شناسایی و تأییدیه استعداد، و مراحل بعد از استعدادیابی شامل گرایش و انتخاب استعداد. همچنین پیشنهاد می‌کند که به مراحل قبل از استعدادیابی و پیشرفت استعداد باید بیشتر از مراحل بعد از آن توجه شود. چو و همکاران^۶ (۲۰۱۲) مطالعه‌ای انجام دادند که هدف آن ارزیابی امکان رشد دانش‌آموزان با استعداد به‌طور علمی، برای رهبرشدن بود. راث^۷ (۲۰۰۷) در پژوهش جالب طولانی‌مدتی که طی ۲۳ سال روی ۱۰۰۰ کودک در نیوزلند انجام داد، نشان داد شخصیت آن‌ها در سه‌سالگی شباهت‌های زیادی به ویژگی‌های شخصیتی گزارش‌شده درمورد این اشخاص در ۲۶ سالگی دارد. مطالعه مک‌کلاسی و همکاران^۸ (۱۹۹۵) دریافته‌اند با شناسایی قوت‌ها و استعداد می‌توان تعداد افرادی را که در مدارس موفق نیستند یا حتی ترک

1. Talent Childcare Center
2. Children's Talent Education Centre
3. American talent agency
4. British Talent
5. Plucker et al.
6. Cho et al.
7. Rath
8. McCluskey et al.

تحصیل می‌کنند تا حد زیادی کاهش داد. نظام آموزشی باید رسالت خود را هدایت و جهت‌دهی استعدادها بداند. تنها در این صورت است که می‌توانیم هم از اخلاقی‌بودن استعدادپروری اطمینان داشته باشیم و هم برنامه‌ای موفق و صحیح برای رشد نخبگان داشته باشیم. بررسی‌های محققان نشان می‌دهد پژوهشی که به بررسی نحوه شناسایی و استعدادیابی کودکان مستعد در دوره پیش از دبستان به صورت کیفی پرداخته باشد، انجام نشده است. از این رو، هدف این تحقیق تحلیل تجارب زیستهٔ مربیان و مسئولان مراکز فعال استعدادیابی در نحوهٔ شناسایی و پرورش استعداد کودکان دورهٔ پیش‌دبستانی است. برای رسیدن به هدف فوق، سؤالات زیر مطرح و بررسی شد:

- در حال حاضر از چه شیوه‌ای برای کشف استعدادهای کودکان پیش از دبستان استفاده می‌شود؟
- در حال حاضر چه اقداماتی برای پرورش استعدادهای کودکان اجرا می‌شود؟
- پیشنهادهای مسئولان مراکز استعدادیابی برای بهبود پرورش استعداد چیست؟

۲. روش

۱-۲. جامعه، نمونه و روش اجرا

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و به روش پدیدارشناسی از نوع توصیفی انجام گرفت. در این شیوه، محقق به دنبال درک و توصیف معانی یک مفهوم یا پدیده از دیدگاه عده‌ای از افراد برحسب تجارب زیسته‌شان است (اکبری و غفوریان، ۱۳۹۳). همچنین این پژوهش با توجه به هدف کاربردی است. میدان پژوهش مؤسسات و مراکز استعدادیابی در سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۲ در شهر کرج است که مشارکت‌کنندگان به روش نمونه‌گیری هدفمند و با به‌کارگیری راهبرد نمونه‌گیری ملاکی انتخاب شده‌اند. ملاک‌های انتخاب افراد عبارت‌اند از: مربیان و مسئولان مراکزی که در زمینهٔ پرورش استعداد کودکان فعالیت دارند، دارای بیش از ده سال تجربه هستند و تمایل به مشارکت در پژوهش داشته‌اند. ملاک‌های خروج نیز شامل نداشتن قدرت پاسخگویی مناسب، بی‌ارتباط بودن اظهارات با اهداف پژوهش، کم‌ارزش بودن تجارب ده‌ساله، و درنهایت عدم تمایل برای ادامهٔ همکاری بود. همچنین اشباع داده‌ها از ملاک‌های اتمام پژوهش است. برای گردآوری داده‌ها از فن مصاحبهٔ نیمه‌ساختاریافته، مشاهده و بررسی اسناد و مدارک استفاده شد. در این پژوهش پس از مصاحبهٔ هفتم داده‌ها به اشباع رسید، اما برای اطمینان به نبود دادهٔ جدید، مصاحبه‌ها تا یازدهمین نفر ادامه یافت. براساس مدل اشباع داده‌ها که به میزان تکرار داده‌های جدید مربوط می‌شود (ساندرز و همکاران^۱، ۲۰۱۸) داده‌یابی پایان یافت.

۲-۲. ابزار

برای گردآوری داده‌ها از فن مصاحبهٔ نیمه‌ساختاریافته، مشاهده و بررسی اسناد و مدارک استفاده شد. برای هدایت نظام‌یافتهٔ مصاحبه‌ها، پروتکل مصاحبه تنظیم شد. سؤالات مصاحبه توسط سه تن از متخصصان بررسی و اعتبار آن‌ها با بررسی‌های مداوم تأیید شد. زمان انجام هر مصاحبه با توجه به تجربه و عمیق‌بودن مصاحبه‌ها ۶۰ تا ۹۰ دقیقه بود. مصاحبه‌ها در سه قالب حضوری، تلفنی و مکتوب انجام، ثبت و ضبط شد. در هر مصاحبه با مسئولان مرکز استعدادیابی، تحلیل مصاحبه هم‌زمان انجام گرفت. مضامین اولیه تشکیل شدند و در مصاحبه‌های بعدی مبتنی بر این مضامین و فهم و تکمیل آن‌ها، مصاحبهٔ جدید انجام می‌شد. درنهایت نیز تمامی مصاحبه‌ها بررسی و کدگذاری نهایی شدند تا مضامین اولیه و نهایی به‌دست آیند. به‌دلیل رعایت اخلاق پژوهشی مبنی بر افشا نشدن نام مشارکت‌کنندگان، یافته‌های هر مصاحبه بدون نام مشارکت‌کننده طبقه‌بندی شدند. به شرکت‌کنندگان این اطمینان داده شد که هیچ‌کدام از نظرات و پاسخ‌های آن‌ها جز برای هدف تحقیق، در جای دیگری استفاده نمی‌شود و تمام اطلاعات و صحبت‌ها و مدارکی که در اختیار ما می‌گذارند کاملاً محرمانه خواهد ماند. همچنین بیان شد که هیچ اجباری برای مشارکت در مصاحبه نیست و در هر مرحله از گفتگو می‌توانند مصاحبه را ترک کنند. درنهایت به مشارکت‌کنندگان اطمینان داده شد در صورت تمایل، نتایج پژوهش در اختیارشان قرار خواهد گرفت. در تحلیل داده‌ها از مدل کلایزی^۲ (۱۹۹۷)، به

1. Saunders et al.

2. Colizzi's seven-step method

نقل از عابدی، ۱۳۸۸) استفاده شده است و پژوهشگران با بررسی خطبه‌خط جملات، تلاش کردند تا مفاهیم و مضامین را استخراج کنند.

جدول ۱. نمونه‌هایی از روند استخراج جملات مهم براساس بخشی از مصاحبه‌ها

ما در مؤسسه دوره سه‌ماهه عمومی برای کودکان تعریف می‌کنیم که در این دوره صرف‌نظر از زمینه‌ای که استعداد دارند، زمینه‌های پنج‌گانه ریاضی فنی، علوم تجربی و آزمایشگاهی، هنر و معماری، تربیت‌بدنی، مدیریت و ارتباطات انسانی برای آنان به نمایش و معرض تجربه محیطی گذارده می‌شود؛ به‌نحوی که کودک بتواند آزادانه با ابزار و ادوات اولیه یا اصطلاحاً مبانی هریک از این رشته‌ها آشنایی نسبی پیدا کند.

کودک را آزاد بگذارید تا در محیط و معرض تماس قرار بگیرد تا فقط ببیند و بدون اجبار تجربه کند. مهم‌ترین مرحله و مسئله رهاسازی کودک است، البته زیر مراقبت نامحسوس تا استعدادهایش اجازه بروز پیدا کنند. بگذارید کودک خودش علاقه واقعی‌اش را پیدا کند. ببینید انجام چه کاری برای کودک جذاب است. اینکه کودک را آزاد بگذارید تا به‌دنبال علائق خود برود می‌تواند گام بلندی در راستای کشف استعداد او باشد؛ چرا که در بیشتر اوقات، کسانی که به کاری علاقه دارند، در آن استعداد هم دارند.

استعداد را می‌تواند با توجه به کشش درونی کودک به‌سمت یک چیز تشخیص بدهند. زمانی که انسان‌ها به موضوع خاصی علاقه بسیار زیادی داشته باشند، طبیعتاً در آن استعداد خوبی هم خواهند داشت. علاقه دلیل استعداد است. بعضی کودکان به‌سادگی و سرعت می‌توانند دسته‌ای از کارها را انجام دهند؛ چون در آن زمینه خاص مستعد هستند. درواقع این ویژگی خاص را از بدو تولد داشته‌اند که انجام آن کارها برایشان ساده است.

استعداد یادگیری یک مهارت در زمان کمتر و با صرف انرژی کمتر ما «ده» نوع هوش داریم که آقای گاردنر آن‌ها را معرفی کرده. ممکن است پس از استعدادیابی کودکان متوجه شویم در کارهای متفاوتی از جمله بیان، برقراری ارتباط، نقاشی، موسیقی و مجسمه‌سازی و... استعداد دارد.

استعداد فقط دیدن اینکه کودک در چه کاری توانایی دارد نیست، می‌توانیم و باید اندازه بگیریم، هم کیفی هم کمی. تشخیص استعداد به‌تنهایی کافی نیست. پرورش استعداد هم مهم است. تشخیص استعداد به‌تنهایی کافی نیست. دو مرحله جدا از هم وجود دارد: ۱. تشخیص دادن استعداد؛ ۲. پرورش استعداد. اگر استعداد پرورش پیدا نکند، یا پژمرده می‌شود یا در هم می‌ریزد؛ انگار اصلاً وجود نداشته است. باید زمینه پرورش استعداد را فراهم کنیم.

استعداد باید به‌موقع شناخته شود و به‌موقع پرورش پیدا کند. فقط کشف استعداد ضامن پیشرفت یا رشد نیست. شناسایی درست و به‌موقع استعدادها، تلاش و کارکردن روی ظرفیت‌ها و آموزش درست لازم است. بستر آموزش باید طوری باشد که به خودآگاهی مخصوص به آن سن برسند و بستر برای تجربه‌کردن آن استعداد فراهم باشد. آزمون‌های دوره‌ای و تدوین رپرتاژ و ارزیابی روال تحولات هوشی کودک انجام می‌شود. رشد به معنای تغییراتی کمی و کیفی با پیشرفت زمان در طبیعت و ساخت و رفتار موجود زنده حادث می‌شود که این تغییرات در طول حیات وجود دارد. این تغییرات و دگرگونی‌ها در هر دوره از زندگی، توانایی‌ها، نیازها و دشواری‌هایی را به‌وجود می‌آورد و به همین جهت در هر دوره، پرورش و آموزش خاصی را ایجاب می‌کند.

اما لزوم اجرای برنامه‌های وسیع برای شناسایی استعداد کودکان وجود دارد. والدین با آگاهی از ظرفیت‌های هوشی فرزند و مهیاکردن آموزش‌ها و فضا در مسیر استعداد کودک خود قرار می‌گیرند. مشاوران و کارشناسان متخصص و باتجربه سبب تقویت بازده و توفیق و بهره‌مندی کودکان در آینده شخصی و شغلی آنان خواهند شد. به‌متخصصان بسپارند تا کودکان از روند این سنجش‌ها خسته نشوند و خود در ادامه مسیر مشتاق و کوشا باشد. والدین و مربیان دست در دست یکدیگر در دوره‌های مختلف استعدادیابی از اصول و روش‌های روان‌شناسی آگاه شوند تا زندگی‌ای سرشار از انرژی بر پایه استعداد و علاقه داشته باشیم.

استعدادیابی نقش مهمی در آینده هنری، تحصیلی و شغلی هر فردی دارد که تمام دغدغه والدین را برطرف می‌کند. آموزش باید در جهت تقویت مشاهده (استفاده از حواس پنج‌گانه) در کودکان باشد. از اهداف مهم آموزشی دوره پیش‌دبستان، درگیرکردن کودک با حواس مختلف است.

۲-۳. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

روش تحلیل داده‌ها براساس مدل کلایزی شامل هفت مرحله است که مراحل آن در پژوهش حاضر به شرح زیر انجام شد: ۱. ابتدا با خواندن دقیق تمام توصیف‌های ارائه‌شده، منظور هر پروتکل بررسی شد و محتوای کلی آن درک شد؛ ۲. در گام بعدی به استخراج عبارات مهم و جملات مرتبط با پدیده و عباراتی که مستقیماً با موضوع مورد مطالعه مرتبط بود، پرداخته شد؛ ۳. با درک معانی هریک از جملات و ارتباط آن‌ها به جملات استخراج‌شده، معنای جملات مهم به‌صورت کد یادداشت شد؛ ۴. مفاهیم مرتب

شدند؛ یعنی کدهایی که به لحاظ مفهومی تشابه داشتند در یک طبقه با نامی مجزا قرار داده شدند؛ ۵. با تحلیل، کدگذاری و استخراج زیرمضمون‌ها و مضمون‌های اصلی، ادغام طبقات مختلف براساس مفاهیم مشترک، مفاهیم کلی‌تری ایجاد شد و پژوهشگران توصیفات کلی پدیده را در قالب مضامین و زیرمضامین تلفیق کردند؛ ۶. توصیف جامع پدیده مورد مطالعه (مضمون‌ها)، در قالب ساختاری شامل پنج محور اساسی، به صورت یک بیانیۀ صریح و روشن ارائه شد؛ ۷. درنهایت برای اعتباربخشی یافته‌ها، تحلیل مصاحبه‌ها به شرکت‌کنندگان ارجاع داده شد تا برای روشن کردن ایده‌های به دست آمده مورد تحلیل و بازبینی قرار گیرد. همچنین برای حفظ قابلیت اعتماد به داده‌ها براساس نظر گوبا و لینکن^۱ (۱۹۹۴) یافته‌ها مورد ارزیابی هم‌تایان و بررسی دو تن از متخصصان قرار گرفت. درنهایت یافته‌ها به روش سه‌سویه‌سازی بررسی شدند.

۳. یافته‌ها

۳-۱. توصیف جمعیت‌شناختی

نمونه هدفمند شامل یازده نفر بود که حداقل شش سال و حداکثر چهل سال در مؤسسات و مراکز استعدادیابی تجربه داشتند. تمامی افراد دارای تحصیلات دانشگاهی در زمینه‌های مرتبط و متمایل به مشارکت در پژوهش بودند. جدول ۲ مشخصات مشارکت‌کنندگان، نحوه و مدت مصاحبه را نشان می‌دهد.

جدول ۲. مشخصات مشارکت‌کنندگان

کد	سابقه و سنوات خدمت	رشته تحصیلی	نحوه مصاحبه	مدت مصاحبه
۱	۱۱ سال	کارشناسی ارشد روان‌شناسی	حضوری	۹۰ دقیقه
۲	۴۰ سال	کارشناسی آموزش ابتدایی	تلفنی و اینترنتی	۱۹-۲۹-۱۶ دقیقه
۳	۱۶ سال	دکتری روان‌شناسی کودک	مکتوب	-
۴	۴۴ سال	دکتری روان‌شناسی	تلفنی	۲۲-۳۰-۱۵ دقیقه
۵	۲۲ سال	دکتری فلسفه تربیت کودک	تلفنی	۶۹ دقیقه
۶	۱۲ سال	کارشناس ارشد روان‌سنجی	مکتوب	-
۷	۱۲ سال	دکتری روان‌شناسی	تلفنی و اینترنتی	۷۰ دقیقه
۸	۸ سال	کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی	حضوری	۹۰ دقیقه
۹	۶ سال	کارشناسی ارشد روان‌شناسی اسلامی	حضوری	۶۰ دقیقه
۱۰	۹ سال	کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی	تلفنی و اینترنتی	۴۵ دقیقه
۱۱	۳۰ سال	کارشناسی روان‌شناسی	تلفنی و اینترنتی	۳۰ دقیقه

۳-۲. استخراج مضامین و زیرمضامین

هدف مطالعه بررسی تجارب زیستهٔ مربیان و مسئولان مراکز استعدادیابی در نحوهٔ شناسایی و پرورش استعداد کودکان پیش‌دبستانی بود. پژوهشگران به روش پدیدارشناسی توصیفی، پس از مصاحبه با مسئولان مراکز استعدادیابی و همچنین تحلیل عمیق و مکرر آن‌ها، ۵ زیرمضمون و ۱۶ عبارات مهم را که تشریح‌کنندهٔ مضامین و زیرمضامین هستند استخراج کردند. این زیرمضامین عبارت‌اند از: «روش استعدادیابی»، «تحلیل استعداد»، «پرورش استعداد»، «بررسی تحولات هوشی» و «دانش‌افزایی مربیان و والدین». عبارات مهم شامل موارد زیر بود: رهاسازی کودک با مراقبت نامحسوس، کشش درونی کودک، غرق‌شدگی، توجه به سرعت عمل، سنجش کیفی و کمی، تحلیل استعداد در تمام زمینه‌ها، سنجش گرایش و رغبت، فراهم‌آوردن بستر تجربهٔ استعداد، فراهم‌کردن محیط اشباع و خلاق، اجرای متناوب آزمون‌ها، توجه به سیر و سرعت رشد کودکان، ارائهٔ برنامه‌های دانش‌افزایی، اجرای روش پژوهشی (آزمون و خطا)، آموزش مشاهده‌محور، آموزش مشارکت‌محور و آموزش تشکیک‌محور. این ۱۶ عبارات مهم در دسته‌بندی موضوع‌های اصلی قرار گرفتند و به این ترتیب از آن‌ها سه مضمون اصلی شامل شیوه‌های کشف استعداد، برنامه‌های پرورش استعداد و پیشنهاد‌های بهبود پرورش استعداد به دست آمد. در جدول ۳، تمامی مضامین و زیرمضامین استخراج‌شده نمایش داده شده است.

مضامین	زیرمضامین	عبارات مهم	مصادیق
		رها سازی کودک با مراقبت نامحسوس	کودکان را تحت نظر قرار می‌دهیم تا ببینیم چه کارهایی را به خوبی انجام می‌دهند و در کدامشان مهارت زیادی دارند. بدین ترتیب می‌توانیم تا حدودی متوجه استعدادها و توانایی‌های آن‌ها شویم.
	روش استعدادیابی	کشش درونی کودک	عین آهن ریاست. وقتی آن محیط به عنوان آهن ربا و براده‌های آهن درون کودک همخوان باشد و کودک کشش پیدا کند می‌توان تشخیص داد. وقتی اصرار می‌کند دوباره برویم گالری و... زمانی که استعداد کاری در کودک زیاد باشد، مهر و علاقه وافری به آن پیدا می‌کند و مرتب درخواست انجام آن را می‌دهد.
		غرق شدگی	از بین همه استعدادها، آن استعدادی اصل است که کودک در مرحله اول توانمندی آن را در سطح بالاتر از میانگین داشته باشد و به آن علاقه مند باشد؛ به نحوی که با انجام آن گذر زمان را احساس نکند. یکی از کودکان پسرمان به شدت تمایل به انجام کارهای ظریف دارد و ساعت‌ها درگیر است. از همین زمینه استعداد را می‌توان یافت.
		توجه به سرعت عمل	به بچه‌ها تمرین می‌دهیم. برخی خیلی زودتر از موعد حل می‌کنند و پاسخ می‌دهند. این نشان‌دهنده هوش آن‌ها است. وقتی به بچه‌ها فعالیت عملی می‌دهیم یا تمرین انجام می‌دهند، افراد تیزهوش سریع‌تر به نتیجه می‌رسند.
	شیوه‌های کشف استعداد	سنجش کیفی و کمی	نمرات بچه‌ها در مدارس و درس‌ها مهم است، اما فقط آن را مدنظر قرار نمی‌دهیم، بلکه کارگاه‌ها و کلاس‌های عملی داریم که طی آن توانمندی و استعداد کودک را رشد می‌دهیم، مثل کارگاه نقاشی و سفالگری. در کنار اندازه‌گیری‌های کمی به وسیله آزمون‌های استعداد و هوش مثل وکسلر، باید به صورت کیفی جنبه‌هایی از استعداد را در کودک دید؛ مثلاً کودکان را در مواجهه با مسئله‌ای قرار دادیم و بررسی کردیم که چگونه عمل می‌کنند. نقاشی‌های آزادانه بچه‌ها: نقاشی یکی از راه‌های دسترسی به ناخودآگاه است. از بچه‌ها می‌خواهیم نقاشی بکشند و بعد نقاشی‌ها را توسط افراد خبره تحلیل می‌کنیم.
	تحلیل استعداد	تحلیل استعداد در تمام زمینه‌ها	نه تنها در زمینه‌های درسی، بلکه در زمینه‌های هنری، موسیقی، فضایی و... هم بچه‌ها را بررسی می‌کنیم؛ مثلاً برخی از بچه‌ها هوش فضایی زیادی دارند و با لمس کردن می‌توانند تمام جنبه‌های یک چیز را تشخیص دهند و بیان کنند. وجود آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های شناخت بچه‌ها در همه رشته‌های فنی، مهندسی، پژوهشی، مدیریتی، هنری و علاقه آن‌ها در فعالیت هر کدام از این رشته‌ها از راه‌های تشخیص نوع استعداد است که در مراکز وجود دارد. به همه جنبه‌های کودک توجه می‌کنیم، هم موارد جسمانی و توانمندی‌ها، هم مباحث و استعدادها ذهنی کودک و هم جنبه‌های خانوادگی و بستری آن.
		سنجش گرایش و رغبت	به نظر می‌رسد همه کودکان در زمینه‌های متفاوت و خاصی استعداد دارند، مانند موسیقی، ریاضی، و... لذا ما زمینه‌های مختلف را فراهم می‌کنیم و تشخیص می‌دهیم کودک به کدام گرایش بیشتری دارد؛ برای مثال هم‌زمان کارگاه سفالگری، مهندسی و موسیقی را دایر می‌کنیم. استعدادیابی در همه زمینه‌ها بررسی می‌شود؛ مثلاً کودک را در مواجهه با زمینه‌های موسیقی و صداهای مختلف قرار دادیم و نوع واکنش و علاقه او را بررسی کردیم.
	پروژه‌های پرورش استعداد	فراهم آوردن بستر تجربه استعداد	از سنین مختلف کودکان را بررسی می‌کنیم و بستری متفاوت را برای تجربه کردن و کشف استعدادش فراهم می‌کنیم. یکی از بسترها آزمون‌های کتبی و شفاهی استعدادیابی است. بستر دیگر محیط‌های عملی مانند آزمایشگاه علوم، کارگاه مکانیک، کارگاه هنر، اتاق کامپیوتر و... است. بر اساس نظریه‌های علمی، مراحل رشد کودک را در نظر می‌گیریم و در بزنگاه‌های آن کودک را پرورش می‌دهیم؛ برای مثال در چهارسالگی قوه خیال و زبان کودک در حال رشد است. با استفاده از داستان‌ها و بازی‌های متنوع، آن را ارتقا می‌دهیم.
	برنامه‌های پرورش استعداد	فراهم کردن محیط اشباع و خلاق	محیط را طوری فضاسازی کردیم که هم متناسب با روحیه‌های تکانشی، فعال و هیجانی باشد و برای آن‌ها لوازم و امکانات (زمین‌های ورزشی متفاوت) داشته باشد و هم متناسب با روحیه‌های آرام، منفعل و درون‌گرا باشد و امکاناتی مانند کرسی مطالعه داشته باشد.

مضامین	زیرمضامین	عبارات مهم	مصادیق
بررسی تحولات هوشی		اجرای متناوب آزمون‌های استعداد	آزمون‌های استعدادسنجی را به‌طور دوره‌ای اجرا می‌کنیم، مانند آزمون‌های استعداد مانند کلیفتون (موفقیت‌جویی، تحلیلگری، سازش‌پذیری، آغازگری، هماهنگ‌کننده‌بودن، محتاط‌بودن، و...)، آزمون هوش مانند گاردنر، آزمون حافظه، آزمون سرعت و دقت، آزمون‌های شخصیت، آزمون‌های رغبت و... .
			اجرای آزمون‌ها به گونه‌ی متناوب و دوره‌ای و تفسیرهای آنالیزی و ارزیابی روال تحولات هوشی کودک انجام می‌شود.
			برای کشف استعداد، کودک را در موقعیت‌های مختلف و زمان‌های متفاوت قرار می‌دهیم؛ برای مثال مرغایی استعداد شنا دارد و باید در آب قرار بگیرد تا شنا کند. کودک باید در موقعیتی قرار گیرد که با آن استعداد مواجه شود.
سیر سرعت رشد کودکان			استعداد را در طول زمان باید کشف کرد؛ چون ممکن است تحت تأثیر قرار بگیرد. زمان سه‌ساله را در نظر می‌گیریم.
			با توجه به رشد و تغییرات کمی و کیفی حاصل از رشد، بررسی پیوسته از طریق اجرای متناوب، آزمون‌های استعداد در هر دوره از رشد کودک انجام می‌شود تا میزان و سرعت رشد کودکان در مراحل مختلف رصد شود.
			کودکان را از بدو ورود بررسی می‌کنیم و سیر رشدشان را در طی زمان مورد تحلیل قرار می‌دهیم. در زمینه‌های مختلف برخی‌ها رشد صعودی داشتند، برخی‌ها استپ کردند و گاهی برخی افول داشتند.
ارائه برنامه‌های دانش‌افزایی		اجرای روش پژوهشی (آزمون و خطا)	با دانش دیروز نمی‌توان فرزندان امروز را برای فردا تربیت کرد؛ لذا بازیابی برنامه‌ها اهمیت جدی دارد و هر سال انجام داده می‌شود.
			متناسب با نیازسنجی‌هایی که متناوب صورت می‌گیرد، برنامه‌ها و اهداف را اصلاح و ویرایش می‌کنیم.
			از کودک می‌خواهیم مسئله را حل کند. حتی اگر اشتباه کرد هم دخالت نمی‌کنیم تا خودش راه‌حل درست را پیدا کند.
آموزش مشاهده‌محور	دانش‌افزایی والدین و مربیان		من اشتباهات کودکان را هم تشویق می‌کنم تا برای یافتن راه درست انرژی بگیرند.
			مربیان و والدین ما تمامی جنبه‌های کودک را در نظر دارند و همه آن‌ها را مشاهده و ارزیابی می‌کنند؛ مثلاً یکی از جنبه‌ها روابط اجتماعی بین کودکان است.
			در ارزیابی‌های اولیه، مشاهده خیلی اهمیت دارد؛ برای مثال کودکان را در موقعیتی که خشمگین یا ناراحت هستند، مشاهده می‌کنیم که چه بازخوردی نشان می‌دهند.
آموزش مشارکت‌محور			در آموزش بیشتر به‌عنوان مشارکت‌کننده حضور دارم تا معلمی که قرار است فقط انتقال دهد.
			از کودکان می‌خواهیم خودشان مسئولیت آموزش و یادگیری را به عهده بگیرند و ما در کنارشون باشیم؛ مثلاً دستور کیک را می‌دهیم و آن‌ها سرآشپز می‌شوند و ما همکار آن‌ها.
			در کلاس‌هایم جواب نهایی را نمی‌دهم و معمولاً به‌صورت پایان باز می‌خواهم خود کودک تصویرسازی کند.
آموزش تشکیک‌محور			گاهی سؤال‌هایی طرح می‌کنم تا بدیهیات ذهنی کودکان را به چالش بکشد و به آن‌ها دوباره فکر کنند.
			به کودکان اجازه شک و تردید کردن و امتحان کردن می‌دهیم.

پاسخ به سؤال اول: در حال حاضر از چه شیوه‌ای برای کشف استعداد‌های کودکان پیش از دبستان استفاده می‌شود؟

در پژوهش حاضر برای کشف استعداد‌های کودکان پیش از دبستان از طریق توصیف مضامین، عناصر تشکیل‌دهنده آن‌ها و ارتباط میان آن‌ها مشخص شد. در پاسخ به سؤال اول پژوهش، شیوه‌های کشف استعداد کودکان در دو زیرمضمون عبارت‌اند از روش استعدادیابی و تحلیل استعداد با هفت عبارت مهم که در جدول ۳ شرح داده شد.

۳-۲-۱. مضمون اصلی اول: شیوه‌های کشف استعداد

زیرمضمون ۱: روش استعدادیابی

با توجه به نتایج مصاحبه‌ها، از روش‌های استعدادیابی در قالب «رهاسازی کودک با مراقبت نامحسوس»، «کشش درونی کودک»، «غرق‌شدگی» سازمان‌دهی شد.

رها سازی کودک با مراقبت نامحسوس

بر اساس کدگذاری و تحلیل داده‌های مصاحبه با مسئولان مراکز استعدادیابی، مهم‌ترین مرحله، رها سازی کودک و مشاهده رفتار است تا استعداد او با مراقبت نامحسوس اجازه بروز پیدا کند. کودک را به خوبی زیر نظر بگیریم و ببینیم چه کارهایی را به خوبی انجام می‌دهد و در کدام کار مهارت زیادی دارد. به این ترتیب که با دیدن چه شواهدی به چه تصمیمی می‌رسد و چگونه آن تصمیم را مراقب می‌کند تا با خطای فاحش تصمیم‌گیری همراه نشود.

در این رابطه مصاحبه‌شونده اول و پنجم گفتند: «کودک را آزاد در محیط قرار می‌دهیم تا فقط ببیند و تجربه کند، بدون اینکه اجباری داشته باشد.» مصاحبه‌شونده نهم بیان کرد: «نگاه می‌کنیم کودک هنگام حضور در مرکز بیشتر به کجاها می‌رود و چه کاری را دوست دارد انجام دهد.» مصاحبه‌شونده سوم اشاره کرد: «هیچ‌گاه نباید کودک را به انجام کاری مجبور کرد، اجبار اصلاً راه‌حلی برای کشف استعداد نیست.»

کشش درونی کودک

راه تشخیص اولیه را می‌توان با توجه به کشش درونی کودک و نشاط طبیعی ظاهری او به سمت یک چیز تشخیص داد. برای این امر باید به صحبت‌های کودک با دقت گوش کرد و دقت کرد که درباره چه چیزهایی بیشتر سخن می‌گوید. در بین صحبت‌های کودک ممکن است نشانه‌هایی از استعدادها یا او پیدا شود. توجه به صحبت‌های کودک می‌تواند به کشف استعدادها یا او کمک زیادی کند.

همچنین مصاحبه‌شونده سوم اشاره کرد: «راه تشخیص اولیه را می‌توانند با توجه به کشش درونی کودک به سمت یک چیز تشخیص بدهند. کودک را به محیط‌های مختلفی ببرند تا بتوان آن کشش درونی کودک را پیدا کرد.» مصاحبه‌شونده پنجم بیان کرد: «کودک را به محیط‌های مختلفی می‌بریم، شنیدن موسیقی خوب، تئاتر خوب، موسیقی، گالری نقاشی، رشته‌های ورزشی، پارک‌ها و... تا بتوانیم آن کشش درونی کودک را پیدا کنیم.»

غرق شدگی

اینکه کودک چه موضوعی را سریع‌تر یاد می‌گیرد و از انجام آن لذت می‌برد، همان استعداد اوست. تمام کودکان به یادگیری درباره محیط اطراف خود، تمایل ذاتی دارند. آنچه زمینه استعداد کودکان را مشخص می‌کند، سرعت و سهولت یادگیری یک موضوع خاص است که کودک انجام می‌دهد. گویا مغز آن‌ها اسفنج‌هایی ذهنی است که خیلی سریع و بدون هیچ زحمتی اطلاعات و ایده‌های مورد علاقه و توانمندی خود را جذب می‌کنند. همچنین آن‌قدر جذب آن می‌شوند که زمان و مکان را فراموش می‌کنند.

در این رابطه مصاحبه‌شونده دهم اشاره کرد: «گاهی کودکان در محیط غرق می‌شوند؛ به طوری که ساعت‌ها به آن مشغول‌اند و خسته نمی‌شوند، مثلاً خمیربازی یا آجرسازی. همین‌ها زمینه‌هایی برای یافتن استعداد آن‌هاست.» مورد مصاحبه‌شونده چهارم بیان کرد: «کودکان غالباً در یک موضوع خاص پتانسیل یادگیری بالایی خواهند داشت و این را در عمل به نمایش می‌گذارند.»

زیرمضمون ۲: تحلیل استعداد

در زمینه شیوه‌های کشف استعداد، به تحلیل استعداد نیز اشاره شده است. تشخیص اینکه کودک دارای چه استعدادی است؛ علاوه بر مشاهده رفتار و روش‌های غربالگری ذکر شده، به تحلیل و ارزیابی توسط متخصصان نیز وابسته است. متخصصان و کارشناسان باتجربه و کاربرد در مراکز استعدادیابی، با اتکا به سرعت عمل، سنجش کیفی و کمی، تحلیل استعداد در تمام زمینه‌ها و سنجش گرایش و رغبت، قادر به شناسایی آن‌ها هستند.

توجه به سرعت عمل

بر اساس نظریه‌های مختلفی مانند گاردنر، انسان دارای هوش چندگانه است و در همین راستا استعدادها متنوعی هم دارد. ممکن است بخشی از این هوش چندگانه فعال‌تر باشد و در آینده به استعداد و علاقه فرد تبدیل شود. به این ترتیب توجه به

هوش و استعداد کودکان نه تنها از طریق آزمون‌های کشف استعداد و هوش‌سنجی مانند آزمون استعدادیابی جانسون اوکانر (یکی از مدل‌های رایج و مطرح استعدادیابی و شناخت استعدادها در جهان)، بلکه از طریق توجه به سرعت عمل کودکان در مواجهه با مسائل مختلف، در زمینه‌های متنوع و فعالیت‌ها می‌تواند یکی از روش‌های بررسی هوش و استعداد آن‌ها باشد. مصاحبه‌شونده یازدهم اشاره کرد: «استعداد هر فردی را کشف می‌کنیم و هوش هر کودک را در زمینه‌های مختلف می‌سنجیم تا بفهمیم استعداد و هوش او در چه زمینه‌ای قوی‌تر است و با چه سرعتی جلو می‌رود.» مصاحبه‌شونده هشتم توضیح می‌دهد: «سرعت برخی از بچه‌ها در انجام تکالیف بیشتر است و این نشان‌دهنده استعداد آن‌ها در آن زمینه است.» مصاحبه‌شونده ششم عنوان کرد: «در سن مناسب باید استعداد و هوش کودک کشف شود و مهارت‌های اساسی به کودک یاد داده شود تا بتوان فرزندى موفق و ثروتمند تربیت کرد.»

سنجش کیفی و کمی

تشخیص استعداد در کودکان بسیار ضروری است؛ چرا که به‌نظر می‌رسد توانایی‌ها و استعدادهای یک انسان، از همان سال‌های اول تولد قابل تشخیص و ارتقا است. استعداد فقط دیدن اینکه کودک در چه کاری توانایی دارد نیست. باید او را هم به شکل کیفی (مشاهده و مصاحبه و بررسی در حین عمل) و هم کمی (آزمون‌های مختلف و بررسی پیشرفت) بسنجیم؛ چرا که رشد همراه تغییرات کیفی و کمی در طول حیات موجود زنده است. به همین سبب در هر دوره، پرورش و آموزش خاصی را می‌طلبید. مصاحبه‌شونده اول بیان کرد: «پیش از پرداختن به مبحث استعداد، کسب اطمینان از نوع و مقدار استعداد الزامی است که این کار با انجام آزمون‌های دقیق استعدادیابی، شخصیت‌شناسی و سایر پارامترهای لازم انجام می‌گیرد.» مصاحبه‌شونده سوم گفت: «همین‌طور که برای تشخیص یک هندوانه خوب شگردهایی وجود دارد، درمورد بچه‌ها هم همین‌طور است. واقعاً باید باتجربه و بلد باشی. به‌مرور از طریق همین راهکارها به‌راحتی تشخیص می‌دهیم.»

تحلیل استعداد در تمام زمینه‌ها

براساس تجربیات و بررسی‌های روان‌شناختی و تربیتی، سال‌های اولیه زندگی کودکان نقشی اساسی در رشد و پرورش استعدادهای آنان ایفا می‌کند. بخش عمده‌ای از ساختار شخصیت کودک، ظرف شش سال اولیه حیات او شکل می‌گیرد. براین‌اساس تحلیل استعداد در دوران پیش‌دبستانی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. داگلاس نورث^۱ (نوبلیست اقتصادی) معتقد است برای درک اینکه چه جامعه‌ای در آینده به توسعه دست پیدا می‌کند، به‌جای بررسی فناوری‌های آن جامعه که از ظواهر توسعه است، باید میزان خلاقیت، پرسشگری، تحرک، روحیه کار جمعی و تنوع‌طلبی کودکان آن کشور را سنجید. در این رابطه مصاحبه‌شونده دوم توضیح داد: «در مؤسسه ما، به کودکان خردسال در یک دوره سه‌ماهه عمومی صرف‌نظر از زمینه‌ای که استعداد دارند، زمینه‌های پنج‌گانه ریاضی فنی، علوم تجربی و آزمایشگاهی، هنر و معماری، تربیت‌بدنی، مدیریت و ارتباطات انسانی ارائه می‌شود.» مصاحبه‌شونده ششم عنوان کرد: «آشنایی هر هنرجو با تمامی حیطه‌های هنری، علمی، ریاضی، زبان‌آموزی و... است تا بعد بتواند به‌سادگی اولویت‌های استعدادی خود را آشکار کند.»

سنجش گرایش و رغبت

بررسی گرایش کودکان به زمینه‌ها و عوامل متنوع یکی از بهترین راه‌های شناخت استعدادهای درونی و کفایت آن‌ها است. براین‌اساس می‌توان از آزمون سنجش گرایش و رغبت نیز بهره گرفت. در حقیقت با این آزمون سنجیده می‌شود که کودک به کدام‌یک از زمینه‌ها رغبت نشان می‌دهد. البته علاوه بر رغبت، کودک برخی ویژگی‌های روان‌شناختی و ذاتی او نیز مدنظر قرار می‌گیرد.

مصاحبه‌شونده اول عنوان کرد: «مثلاً کودکی که به مدیریت گرایش دارد ولی در آزمون‌هایی نظیر آزمون CAT نشان داده از نظر روانی سلطه‌پذیر است، احتمالاً چندان مدیر خوبی نخواهد شد.» مصاحبه‌شونده نهم گفت: «برخی از آزمون‌ها برای

استعدادیابی و بررسی کودکان بسیار مفید هستند.» مصاحبه‌شونده چهارم توضیح داد: «در حقیقت بررسی استعدادیابی خود عبارت است از سنجش رغبت به‌علاوه سنجش کفایت روانی یا در پاره‌ای موارد کفایت جسمی مثلاً در زمینه‌های تربیت‌بدنی. بی‌شک بنیه جسمی فرد نیز ملاک است.»

پاسخ به سؤال دوم: در حال حاضر چه اقداماتی برای پرورش استعدادهای کودکان اجرا می‌شود؟

در پژوهش حاضر برنامه‌های پرورش استعدادهای کودکان پیش از دبستان از طریق توصیف مضامین، عناصر تشکیل‌دهنده آن‌ها و ارتباط میان آن‌ها مشخص شد. در محور دوم پژوهش، برنامه‌های پرورش استعداد دارای دو زیرمضمون است که عبارت‌اند از: پرورش استعداد و بررسی تحولات هوشی با چهار عبارت مهم که در جدول ۳ شرح داده شده است.

۳-۲-۲. مضمون اصلی دوم: برنامه‌های پرورش استعداد

زیرمضمون ۱: پرورش استعداد

تشخیص استعداد به‌تنهایی کافی نیست. پس از کشف استعداد این مأموریت مهم است که به پرورش استعداد بپردازیم. بعد از استعدادیابی با شناخت دقیق از توانایی‌ها و استعدادهای ذاتی کودک، و فراهم‌سازی بستر تجربه استعداد در محیط غنی و اشباع‌شده از امکانات آموزشی و پرورشی در حوزه استعداد کودک، بر یادگیری توانایی‌های کارآمد کودکان تمرکز داریم. هم‌زمانی فراهم‌سازی محیط با روند رشد کودکان و پرورش استعدادهای ذاتی آنان را پرورش به‌موقع می‌نامیم.

فراهم‌سازی بستر تجربه استعداد

برای رشد و شناسایی استعدادهای کودکان، بستر را به‌گونه‌ای آماده کنیم که ابتدا با تمامی شاخه‌های لازم آشنا شوند و آن را تجربه کنند. اولین مرحله در شناخت استعداد، تجربه کردن آن هنر است. اگر بستر آموزش طوری باشد که در آن افراد با توجه به سن، به خودآگاهی مخصوص آن سن برسند و بستر برای تجربه کردن آن استعداد فراهم باشد، دیگر جای نگرانی و افسوس در کار نیست. در مرحله اول که تشخیص دادیم کودک دارای چه استعدادی است، باید در نقش کاتالیزور عمل کنیم. مصاحبه‌شونده سوم اشاره کرد: «بعد از تشخیص استعداد، زمینه پرورش را فراهم کنیم، در خط درست، خط درونی کشش؛ نه میل و تمنای ما.» مصاحبه‌شونده دهم گفت: «ما متناسب با انواع نیازها و استعدادهای محیط را آماده می‌کنیم.»

فراهم‌کردن محیط اشباع و خلاق

پس از کشف استعداد، برای شکوفایی آن، با فراهم‌کردن امکانات محیطی و نه از طریق آموزش مستقیم، بلکه به روش اشباع و مواجه کردن کودک مستعد با محیط خلاق به شکوفایی استعداد او می‌پردازیم.

زیرمضمون ۲: بررسی تحولات هوشی

هوش زمینه‌ای ژنتیک و انتصابی دارد که با انسان متولد می‌شود و از راه مهارت‌ها، به شکل غیرمستقیم تکامل، توسعه و رشد می‌یابد، ولی استعدادیابی کودکان زمینه‌ای اندوختنی و دریافتنی دارد که در حقیقت تلفیق ابعاد هوش برای استعداد کودکان، آن‌ها را شکل و پرورش می‌دهد. آنالیز استعدادیابی خود عبارت است از سنجش رغبت به‌علاوه سنجش کفایت روانی یا در پاره‌ای موارد کفایت جسمی؛ مثلاً در زمینه‌های تربیت‌بدنی بنیه جسمی فرد نیز ملاک است.

اجرای متناوب آزمون‌های استعداد

آزمون‌های روان‌شناسی استعدادیابی با شیوه‌های دقیق علمی اجرا می‌شود. مهم‌ترین شاخصه اجرای آزمون‌های استعدادیابی کودک، اجرای آزمون‌های تکمیل‌کننده به گونه متناوب و دوره‌ای و تدوین رپرتاژ و تفسیرهای بررسی و ارزیابی روال تحولات هوشی کودک است. می‌توان به کمک آزمون‌های مختلفی که در زمینه کشف استعداد و نبوغ گرفته می‌شود، مهارت‌های کودک را شناسایی و تقویت کرد.

مصاحبه‌شونده اول در این باره بیان کرد: «آزمون‌های مربوط نظیر تست رغبت شغلی و تست علائق تحصیلی، آزمون‌های استاندارد کودکان نظیر گودیناف، ریون، وکسلر و همچنین روش‌های استاندارد جهانی نظیر شش سیگما و TRIZ و... استفاده شده است.» مصاحبه‌شونده سوم عنوان کرد: «آزمون‌ها و تست‌های کشف استعداد کودک که در مرکز ما انجام می‌شود عبارت‌اند از: آزمون ادراک و استنباط کودکان CAT، تست ثروتمندی، آزمون دیوید وکسلر، تست هوش گاردنر، تست هوش استنفورد بینه و تست هوش آدمک (گودیناف).» مصاحبه‌شونده ششم توضیح داد: «تست استعدادیابی هالند برای کشف تمایلات شغلی یک دانش‌آموز یا یک کودک است. در تست استعدادیابی اوکانر، سبک کاملاً متفاوتی با تست‌هایی مثل هالند و گاردنر پیش‌روی افراد است.»

سیر سرعت رشد کودکان

تشخیص استعداد یک فرایند مستمر است و در برخی از رشته‌ها مراحل گوناگون تشخیص استعداد در سنین مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد. همچنین سیر رشد کودکان و سرعت تغییرات آن‌ها به نظر متفاوت می‌رسد. عموم جامعه کودک خط رشد و سرعت تقریباً هماهنگی دارند، اما برخی کودکان با سرعت زیاد و برخی دیگر کندتر رشد می‌کنند. مصاحبه‌شونده سوم: «کشف استعداد کودکان و گزینش آن‌ها در سال‌های اولیه و کنترل و نظارت پیوسته و کمک در رسیدن به بالاترین سطح از مهارت از اهداف مؤسسه است.»

پاسخ به سؤال سوم: پیشنهاد‌های مسئولان مراکز استعدادیابی در رابطه با بهبود پرورش استعداد چیست؟

در پژوهش حاضر تغییرات مورد نیاز در جهت بهبود پرورش استعداد از منظر مسئولان از طریق توصیف مضامین، عناصر تشکیل‌دهنده آن‌ها و ارتباط میان آن‌ها مشخص شد. به این ترتیب در محور سوم پژوهش، برنامه‌هایی برای بهبود پرورش استعداد با یک زیرمضمون عبارت‌اند از دانش‌افزایی مربیان و والدین با پنج عبارت مهم است که در جدول ۳ شرح داده شده است.

۳-۲-۳. مضمون اصلی سوم: پیشنهاد‌های بهبود پرورش استعداد

مشارکت‌کنندگان اذعان داشتند که آینده کودک در گروه باورهای ذهنی و تصمیم والدین است. والدین همه افراد بزرگ و تأثیرگذار در طول تاریخ، دارای باورهای درست در مورد فرزند خود بودند. از این رو دانش‌افزایی والدین و مربیان بسیار حائز اهمیت است.

ارائه برنامه‌های دانش‌افزایی

برنامه‌هایی وسیع در شناسایی و پرورش استعداد کودکان برای مربیان و والدین داریم. والدین را قبل از شروع دوره آموزش رسمی فرزندانشان، یعنی رفتن به مدرسه با اهمیت موضوع آشنا می‌کنیم؛ چرا که والدینی که آگاهی دارند بهتر می‌توانند با مربیان همکاری کنند و اطمینان حاصل کنند که از پتانسیل و نیازهای یادگیری فرزند خود غافل نمی‌شوند.

در این رابطه مصاحبه‌شونده دوم اظهار کرد: «یک مادر مگه در چند رشته توانمند است که بتواند تشخیص دهد و پرورش دهد؟ برنامه‌های وسیع برای شناسایی استعداد کودکان وجود دارد.» مصاحبه‌شونده یازدهم گفت: «یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های ما آموزش والدین است تا سیر شناختی و رفتاری صحیح را یاد بگیرند.» مصاحبه‌شونده ششم به این موضوع اشاره کرد: «کافی است نگاهی به زندگی سردار آزمون، فوتبالیست جوان کشورمان بیندازیم تا بفهمیم این ورزشکار جوان، با استعدادیابی به موقع از طرف پدر و مادرش و تقویت یک سری باورهای درست، توانسته در سنین کم به موفقیت‌های بزرگی برسد.»

اجرای روش پژوهشی (آزمون و خطا)

روش پژوهشی همراه با آزمون و خطا است. در روش پژوهشی، کودک خود آزمون و خطا می‌کند و از درون برایش سؤال پیش می‌آید، اما در روش آموزشی، کودک تجربیات دیگران را حفظ می‌کند و باید پاسخ سؤالاتی که از بیرون به او داده می‌شود براساس محفوظاتش بیان کند.

مصاحبه‌شونده اول بیان کرد: «مثلاً در آموزش حفظ می‌کند و بعد براساس این محفوظات مسئله حل می‌کند؛ درحالی‌که در روش پژوهشی فقط کافی است کودک با انجام چند آزمایش و تجربه ساده در ذهنش نقش ببندد.» مصاحبه‌شونده هشتم گفت: «ما حتی به اشتباهات کودکان هم توجه داریم و از همان‌ها برای رشد وی استفاده می‌کنیم.» مصاحبه‌شونده ششم اشاره کرد: «یکی از تفکرات اشتباه این است که کودک به هیچ وجه نباید اشتباهی مرتکب شود. مگر چنین چیزی ممکن است؟ بعضی والدین ممکن است با گفتن جملاتی که کودک را از اشتباه می‌ترساند، ناخواسته سبب کورشدن همه استعدادهای او شوند.»

آموزش مشاهده‌محور

مشاهده دقیق، کلید دستیابی به سایر مهارت‌ها است. در آموزش مشاهده دقیق، مهم‌ترین کار این است که کودک بتواند از یک یا چند حس خود برای درک پدیده‌های محیط اطراف خود استفاده کند. مربیان و والدین باید بدانند که چیزی را آموزش ندهند، بلکه کاری را در قالب بازی یا نمایش اجرا کنند تا کودک مشاهده کند. مربی باید در سخت‌ترین موارد نمایش فیلم، عکس و اسلاید، نشان دادن نمونه‌ها و ابزار، اجرای نمایش و تئاتر مشارکتی با کودکان را انجام دهند. کودک هرچه قبل از ورود به دبستان، در سال‌های حساس رشدش بیشتر بشنود، ببیند، ببوید، لمس و حس کند، درک بهتری از دنیای اطرافش خواهد داشت و اگر احساس و ادراک کودک قوی باشد، به توسعه و گسترش بیشتر رشد شناختی او می‌انجامد.

مصاحبه‌شونده اول بیان کرد: «در سیلابس‌های دوره عمومی مؤسسه، طبق این سرفصل‌ها کودک ابتدا با مبانی فوق‌آشنایی نسبی می‌یابد. البته منظور از آشنایی آموزش نیست و صرفاً مشاهده است.» مصاحبه‌شونده سوم عنوان کرد: «مهم‌ترین هدف‌های آموزشی در دوره پیش‌دبستان، پرورش حواس پنج‌گانه است. در بعضی زمینه‌های عملی این کار بسیار ساده است، اما در ریاضی و علوم انتزاعی کار کمی دشوار است و با استفاده از مثال‌ها و تداعی‌گرها استفاده می‌کنیم.» مصاحبه‌شونده ششم گفت: «با تداعی طنزگونه هفت ال هشت تا پلنگ و شیر تا پاسخ پنجاه‌وشش را به ذهن متبادر می‌کنیم.»

آموزش مشارکت‌محور

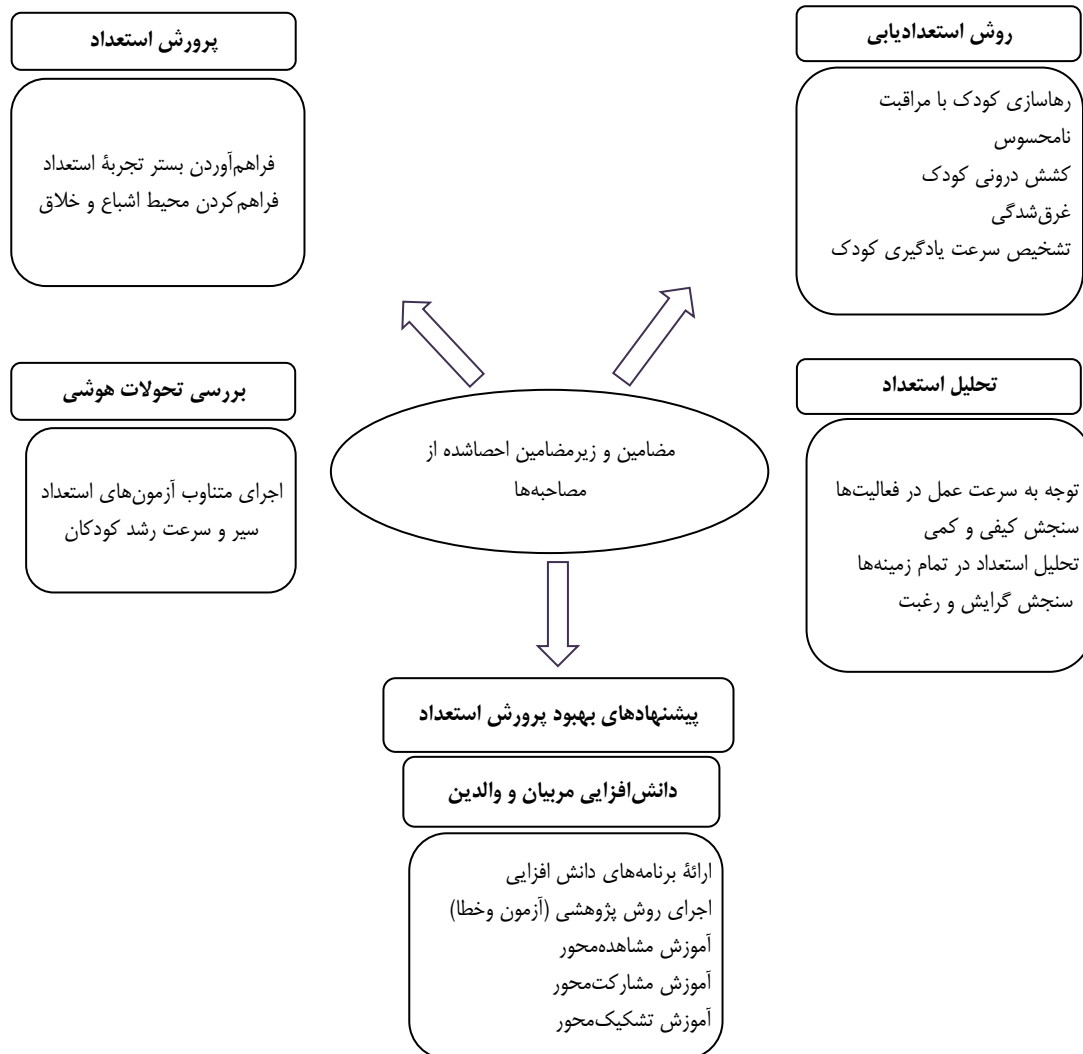
اگر مشارکت‌دادن کودکان مدنظر باشد، از کودک خواسته شود که آستین بالا بزند و وارد گود شود؛ یعنی بر ترس خود فائق آید و از نزدیک لمس کند، دست بزند، بسازد یا حتی خراب کند، در جمع شرکت کند و به‌هرحال کاری کند؛ یعنی برخلاف محور اول یا مشاهده، این بار منفعل و تماشاچی محض نباشد و خود در اجرا همراهی کند.

مصاحبه‌شونده هفتم عنوان کرد: «مهم‌ترین محورهای مشارکت کودکان: لمس کردن و مسئولیت‌سازی است.» مصاحبه‌شونده سوم بیان کرد: «والدین و مربیان مسئولیت‌هایی با توجه به توان و طاقت کودک، به او بدهند.»

آموزش تشکیک‌محور

در این محور، مربی خلاقیت باید قبح تردید و آزمایش را بشکند. خروجی این محور کودکی است که به‌راحتی بتواند بگوید «نمی‌دانم، اجازه دهید آزمایش کنیم تا ببینیم نتیجه چه می‌شود.» مربی باید برخی خطاهای عمدی کوچک انجام دهد تا کودک بداند که می‌توان خطاگیری کرد. مربی باید سؤال ایجاد کند و برای پاسخ به سؤال آزمایش ترتیب دهد، نه اینکه خود پاسخ ارائه کند؛ مثلاً مربی هم نمی‌داند و طی یک فرایند باید هردو با هم پاسخ را کشف کنند. شاید بتوان گفت ایجاد سؤال و تربیت ذهن افراد به‌نوعی است که به کارخانه تولید سؤال تبدیل شوند و برای پاسخ به این سؤال‌ها آزمایش کنند.

مصاحبه‌شونده اول گفت: «به کودکان فرصت سؤال‌سازی و تردید و آزمایش کردن بدهیم تا این مهم در آن‌ها تقویت شود.» با توجه به بررسی تجارب زیسته مسئولان مراکز استعدادیابی در نحوه شناسایی و پرورش استعداد کودکان پیش‌دبستانی، پس از تحلیل عمیق و مکرر آن‌ها، سه مضمون اصلی شامل «شیوه‌های کشف استعداد»، «برنامه‌های پرورش استعداد»، «پیشنهادهای بهبود پرورش استعداد» و پنج زیرمضمون شامل «روش استعدادیابی»، «تحلیل استعداد»، «پرورش استعداد»، «بررسی تحولات هوشی» و «دانش‌افزایی مربیان و والدین» به‌دست آمد و ۱۶ عبارت مهم استخراج شد. در شکل ۱، تمامی زیرمضامین و عبارات مهم احصا شده از یافته‌ها و نتایج پژوهش حاضر به‌صورت مفهومی ارائه شده است.

شکل ۱. الگوی مفهومی نتایج مصاحبه با مربیان و مسئولان

۴. بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، بررسی تجارب زیسته مسئولان مراکز استعدادیابی در نحوه شناسایی و پرورش استعداد کودکان پیش‌دبستانی بود. پژوهش با رویکرد کیفی و به روش پدیدارشناسی توصیفی و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بود. در یافته‌های پژوهش سه مضمون اصلی شامل «شیوه‌های کشف استعداد»، «برنامه‌های پرورش استعداد»، «پیشنهاد‌های بهبود پرورش استعداد» به‌دست آمد که با توجه به هدف پژوهش، یافته‌ها از دو جهت قابل‌بحث است: یکی از حیث نحوه شناسایی استعدادها و دیگری از حیث نحوه پرورش آن. نتایج حاکی از آن است که مهم‌ترین مرحله شناسایی استعداد، رهاسازی کودک و مشاهده رفتار است، البته تحت نظر و با مراقبت نامحسوس تا اجازه بروز پیدا کنند. پس از کشف استعداد، پرورش به‌موقع و فراهم‌سازی عرصه عمل و امکانات محیطی به همراه بررسی تحولات هوشی از طریق آزمون‌های متناوب استعداد در کنار دانش‌افزایی مربیان و والدین، از بهترین راهکارها برای احیای استعداد‌های کودکان است.

در پاسخ به سؤال اول پژوهش دو زیرمضمون روش استعدادیابی و تحلیل استعداد به‌دست آمد که دارای هفت عبارت است. رهاسازی کودک با مراقبت نامحسوس و کشش درونی کودک همسو با یافته پژوهش‌های کیورا (۲۰۱۹) و نکویی (۱۳۹۹) می‌تواند گام بلندی در راستای کشف استعداد او باشد. یافته‌های مشاهده رفتار به پژوهش میرسلیمی (۱۳۹۰) نزدیک است که نشان داد به‌طور کلی دو روش عمده برای شناسایی تیزهوشان وجود دارد که عبارت‌اند از: ارزشیابی‌های عینی و ارزشیابی‌های ذهنی. هر کدام از روش‌های فوق کاربرد دارند، ولی هیچ‌کدام به‌تنهایی قادر به شناسایی دقیق تیزهوشان نیستند و بهتر است از

ارزشیابی عینی و ذهنی در کنار هم استفاده شود. در بعضی از موارد نیز اجرای ارزشیابی از طریق قضاوت معلمان یا اظهارات والدین مؤثرتر و پایدارتر است. مشاهده فعالیت‌های دانش‌آموزان، یکی از راه‌های شناسایی شاگردان تیزهوش و بااستعداد است. آموزگار با مشاهده می‌تواند چگونگی درس‌خواندن، یادگیری و علاقه‌های دانش‌آموزان را ارزشیابی کند. اگر آموزگار درمورد مشاهده دانش‌آموزان مهارت لازم را داشته باشد، قضاوت او می‌تواند دقیق‌تر و عینی‌تر باشد. همچنین براساس پژوهش زیوری رحمان و همکاران (۱۴۰۱) در ایران هنوز مفهوم استعداد و استعدادیابی به‌طور ویژه و علمی بررسی نشده و از آزمون‌های مختص استعدادیابی که صرفاً هدف آن سنجش استعداد باشد، استفاده نمی‌شود؛ بنابراین توصیه می‌شود متخصصان و ارزیابان ابزاری استاندارد و بومی برای سنجش استعداد کودکان تهیه کنند تا از چالش‌های موجود جلوگیری شود.

در پاسخ به سؤال دوم، برنامه‌های پرورش استعداد دارای دو زیرمضمون است که عبارت‌اند از: پرورش استعداد و بررسی تحولات هوشی. چهار عبارت مهم به‌دست آمد. فراهم‌آوردن بستر تجربه استعداد و فراهم‌کردن محیط اشباع و خلاق با پژوهش شروت و اسلید (۲۰۲۱) همسو است که بیان می‌کنند توسعه استعدادها همچنان یکی از مسئولیت‌های مهم مدارس است و رویکردهای آموزشی مختلفی مانند مدل یادگیرنده خودمختار و مدل غنی‌سازی در سطح مدرسه برای رفع نیازهای متنوع دانش‌آموزان بااستعداد اجرا شده است. پژوهش ایم و ابیک (۲۰۱۶) همخوان با عبارت فراهم‌آوردن بستر تجربه و محیط اشباع و خلاق است که اذعان می‌کنند والدین نقش مهمی در تقویت یادگیری کودکان خردسال، ارائه تجربیات محرک و پاسخگو برای ارتقای رشد آن‌ها در سال‌های اولیه دارند. پژوهش نظری (۱۳۸۹) همخوان با مضمون فراهم‌آوردن بستر تجربه استعداد است که دریافت پرورش و شکوفاکردن قابلیت‌های افراد در هر سطح از توانایی ذهنی و هوشی، جزئی از اهداف آموزشی در ایران است. تشخیص استعداد در کودکان فرایندی بسیار ضروری است. همه توانایی‌ها و استعدادها یک انسان، از همان سال‌های اول تولد از طریق بررسی تحولات هوشی و اجرای متناوب آزمون‌های استاندارد استعداد قابل تشخیص است. سرلک و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی، اجرای آزمون‌های ارزیابی استعداد را برای معرفی مشاغل به دانش‌آموزان ضروری شمردند. رضایی‌پور (۱۳۹۴) و شفیع‌آبادی (۱۳۹۲) نیز شناسایی استعدادها از طریق اجرای آزمون‌های استعدادسنجی را یکی از شیوه‌های قدیمی در هدایت تحصیلی معرفی کردند. نتایج رضایی (۱۳۹۴) بیانگر آن است که ایران در نظام شناسایی و آموزش تیزهوشان در دو دهه اخیر از استانداردهای جهانی دورتر شده است که بر اهمیت زیرمضمون اجرای متناوب آزمون‌های استاندارد استعداد تأکید می‌کند. تشخیص استعداد به‌تنهایی کافی نیست. پس از کشف استعداد مهم است به پرورش استعداد بپردازیم. عبارت فراهم‌سازی عرصه عمل که بستر برای تجربه‌کردن استعدادها فراهم باشد، با نتایج پژوهش گوهررستمی و همکاران (۱۳۹۹) همسو است؛ چرا که این پژوهشگران نشان دادند پرورش استعداد و حفظ و نگهداشت آن‌ها در محیط و بستر خاصی رخ می‌دهد که توجه به این عوامل بسترساز می‌تواند در شکوفایی استعدادها و ورزشی تأثیرگذار باشد. زیرمضمون اجرای آزمون‌های متناوب برای پرورش استعداد با یافته پژوهش نکویی (۱۳۹۹) همخوان است. مربیان غالباً رشد را به معنای تغییراتی کمی و کیفی که با پیشرفت زمان در طبیعت و ساخت و رفتار موجود زنده حادث می‌شود، تلقی می‌کنند و معتقدند این تغییرات در طول حیات موجود زنده ادامه می‌یابد. این تغییرات و دگرگونی‌ها در هر دوره از زندگی، توانایی‌ها، نیازها و دشواری‌هایی را به‌وجود می‌آورد و به همین جهت در هر دوره، پرورش و آموزش خاصی را ایجاب می‌کند.

در پاسخ به سؤال سوم، برنامه‌هایی برای بهبود پرورش استعداد دارای یک زیرمضمون دانش‌افزایی والدین و مربیان است. پنج عبارت مهم شناسایی شد که با نتایج پژوهش طهماسب‌پور شفیعی و همکاران (۱۴۰۱) هم‌راستا است که بیان کردند مربیان و استعدادیابان می‌توانند افراد دارای شاخص‌های قوی را در فرایند استعدادیابی شناسایی کنند و این معیار، راهنما و دستورالعملی مناسب برای بهبود فرایند استعدادیابی خواهد بود. پژوهش مون و همکاران (۲۰۲۱) نشان داد والدین نقشی حیاتی در شناسایی و پرورش استعدادها برای کودکان تیزهوش دارند، اما تجربیات آن‌ها با مدارس و مدیران آموزشی به‌ندرت مطالعه می‌شود. مربیان خط‌مقدم نقش مهمی در رابطه دوجانبه بین مدرسه و خانواده داشتند. همچنین ویت و همکاران (۲۰۱۵) بیان کردند که عوامل کلیدی در رشد استعداد کودکان شامل تجربه اولیه، مربیگری، تمرین، انگیزه و مشارکت والدین است. مشارکت فعال آن‌ها در پرورش و حفظ استعدادها و فرزندان‌شان در حوزه‌های مختلف مانند شطرنج، موسیقی و ورزش ضروری است. مشارکت والدین در

پرورش استعداد‌های کودکان اهمیت دارد؛ زیرا محیط خانه و حمایت والدین در هر مرحله از رشد استعداد، اساسی است. عبارت اجرای روش پژوهشی (آزمون و خطا) با یافته‌نکوپی (۱۳۹۹) همخوان است. پژوهش سیف نراقی و نادری (۱۳۸۰) بیان کرد که درمورد قضاوت پدر و مادر، بسیاری از محدودیت‌هایی که درباره مشاهده درمورد دانش‌آموزان وجود دارد در اینجا نیز صادق است. قضاوت و ارزشیابی پدر و مادر از فرزندان خود به علت آگاهی‌نداشتن آنان از معیارهای سنجش، اعتبار علمی ندارد. با وجود محدودیت‌ها، والدین از سنین پیش از دبستان بهترین مشاهده‌کننده و مطلع‌ترین داور درمورد استعدادها، نیازها و رفتار کودکان هستند که با مضمون دانش‌افزایی والدین با ارائه برنامه‌های دانش‌افزایی همخوان است. به این ترتیب یکی دیگر از یافته‌های پژوهش حاضر، دانش‌افزایی والدین و مربیان است. آینده کودک در گرو باورها و تصمیم‌های والدین است. از این‌رو دانش‌افزایی والدین و مربیان بسیار حائز اهمیت است.

آموزش مشارکت‌محور برای دانش‌افزایی والدین و مربیان با نتایج پژوهش عطایی و ترابی (۱۴۰۰) همسو است که بیان کردند باید به کودکان اجازه داد از فضای محدودکننده و چیدمان‌شده توسط بزرگسالان رهایی یابند؛ چرا که این روزها کودکانمان به مقداری خطر نیاز دارند و کودکانی نوآور در مشارکت و حل مشکلات خواهند شد. همچنین با پژوهش نظری (۱۳۸۹) هم‌راستا است؛ زیرا تفاوت بارز کشورهای پیشرفته‌ای مانند ژاپن در زمینه روش آموزشی این است که فعالیت‌های آموزشی در ژاپن گروهی است؛ چون همان‌طور که گفته شد، آموزش و پرورش ژاپن به دانش‌آموزان نگاه برابر دارد. در واقع با این نگاه می‌خواهد که همه دانش‌آموزان استعداد‌های ذاتی خود را بروز دهند. می‌توان گفت موفقیت ژاپن در این است که بر بازیافت ایده‌ها و داده‌ها تأکید زیاد دارند. اما کشور ما سیستم آموزشی خود را با همان روش قدیمی یعنی روش سخنرانی پیش می‌برد و مجال برای بروز و رشد استعدادها نمی‌گذارد.

امروزه یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های والدین، قراردادن کودکان در راه درست مهارت‌ها و استعداد‌های آن‌ها است. به‌طور کلی کشف استعداد در سنین پایین مزیت‌هایی دارد که با کمک آن می‌توان مسیر موفقیت را پیدا کرد. از محدودیت‌های پژوهش حاضر، عدم کفایت مطالعاتی است که با موضوع استعدادیابی کودکان است. همچنین موجودنبودن کار تحقیقی و پایان‌نامه‌ای در زمینه الگوهای شناسایی استعداد و آموزش کودکان و نیز تعداد اندک مراکز استعدادیابی کودکان در شهر کرج، از محدودیت‌های این پژوهش است. به‌طور کلی شناسایی استعداد، تحلیل استعداد، پرورش استعداد، شناسایی هوش کودکان و آموزش مربیان و والدین، شاید بهترین راهکار برای احیای استعداد‌های کودکان باشد. بنا بر یافته‌ها و نتایج پژوهش، پیشنهادها در سطوح مختلف مخاطبان در ادامه ارائه می‌شود.

براساس یافته‌ها به والدین توصیه می‌شود:

- کودکان را دائماً به جاهای مختلف مانند بازار، کتابخانه و کتاب‌فروشی، جنگل و محیط‌های صنعتی ببرند تا در موقعیت‌های مختلف قرار بگیرند تا بتوانند استعداد آن‌ها را پیدا کنند؛
- استعداد در طول زمان باید کشف شود. زمان سه‌ساله در نظر گرفته شود؛
- کودکان را زیر نظر متخصصان، کارشناسان باتجربه که حداقل سه سال سابقه فعالیت حرفه‌ای داشته باشند، قرار دهند تا از استعداد‌های آن‌ها آگاهی یابند؛
- برای استعدادیابی، به بازی‌ها و نقاشی‌های آزادانه کودکان در طول یک تا دو سال توجه کنند و از افراد خیره و متخصص برای تحلیل آن‌ها کمک بگیرند.

به مربیان استعدادسنج توصیه می‌شود:

- آموزش درست مبتنی بر استعدادشناسی باشد و بعد از استعدادیابی، از گنجاندن مواد درسی اضافی پرهیز شود. برنامه آموزشی یکسان برای انسان‌های متفاوت نادرست است؛
- با توجه به اهمیت شیوه‌های شناسایی استعداد، هدایت و آموزش دانش‌آموزان مستعد و تضمین آینده علمی و صنعتی کشور، توجه به پروژه‌های مشابه در وزارت آموزش پرورش توصیه می‌شود؛
- بعد از کشف استعداد، به پرورش آن استعداد ویژه پرداخته شود. آموزش درست مبتنی بر استعداد کودکان باشد و مطالب

اضافی وارد نشود. تمام نیرو روی شکوفاکردن آن استعداد ویژه متمرکز شود.

به مراکز استعدادیابی توصیه می‌شود:

- نحوه شناسایی و پرورش استعدادهای کودکان پیش‌دبستان، در مراکز استعدادیابی موجود در شهرهای دیگر نیز بررسی شود؛
 - از آنجا که نمونه این مطالعه کودکان پیش‌دبستان است، پیشنهاد می‌شود این مطالعه در گروه‌های سنی دیگر و مقاطع تحصیلی دیگر تکرار شود؛
 - پیشنهاد می‌شود برنامه‌های درسی به‌گونه‌ای سازمان یابند که زمینه‌ساز بروز استعدادهای مختلف و پرورش آن‌ها باشد. آموزش و پرورش درست، نظام آموزشی مبتنی بر استعدادشناسی است. اگر آموزش مبتنی بر استعدادشناسی نباشد، این آموزش راهی به‌جز شکست پیش‌رو نخواهد داشت.
- به مسئولان پیشنهاد می‌شود:
- اگرچه امروزه والدین به‌ویژه والدین تحصیل‌کرده، به امر استعدادیابی کودکان توجه می‌کنند اما باید از طریق رسانه‌های جمعی مانند روزنامه‌ها، تلویزیون، شبکه‌های اجتماعی و سایر محیط‌های مجازی آن‌ها را آگاه کرد. رسانه‌های جمعی بسترهای مناسبی برای تأثیرگذاری در این زمینه دارند. آن‌ها با ارائه اطلاعات مربوط به زندگی‌نامه افرادی که در کودکی با استعدادیابی به‌موقع و صحیح، مسیر موفقیت را پیدا کرده‌اند و شبکه‌های اجتماعی با بسترسازی برای تبادل اطلاعات و تعامل با افراد متخصص و خبره، فرصت‌های مناسبی برای افزایش درک والدین از استعدادهای مهارت‌های کودکان فراهم می‌سازند؛
 - آشناکردن مربیان مهدهای کودک و پیش‌دبستانی با روش‌های استعدادیابی و آزمون‌های مربوطه و فراهم آوردن زمینه مناسب برای شکوفاشدن استعدادهای کودکان، بسیار مهم است. به زبان دیگر تربیت افراد دست‌اول نیاز به مربیان و معلمان دست‌اول دارد؛ معلمانی که دغدغه استعدادیابی کودکان را دارند؛
 - با توجه به اهمیت استعدادیابی در کودکان، آنچه نیازمند توجه وافر از سوی مسئولان است، این است که برای استعدادیابی و پرورش همه دانش‌آموزان، در کلیه مدارس برنامه‌ریزی‌های مناسب صورت گیرد. مراکز متعدد استعدادیابی در مدارس و همه شهرها ایجاد شود و پرورش روان‌شناسانی که تخصص آن‌ها به‌کاربردن آزمون و استفاده از آن‌ها برای شناسایی استعداد و تحلیل نتایج آن‌ها باشد، در دستور کار قرار گیرد.
- به پژوهشگران توصیه می‌شود:
- انجام تحقیقات مشابه در کشورهای پیشرفته و صنعتی مشابه با هدف بومی‌سازی شیوه‌های شناسایی استعداد می‌تواند انجام شود؛
 - ابزاری استاندارد و بومی برای تشخیص استعدادهای کودکان در زمینه‌های متنوع ساخته شود؛
 - مفهوم استعداد و استعدادیابی و تفکیک آن از واژه‌های مشابه پرکاربرد، مانند هوش، خلاقیت، علاقه، رغبت و دیگر موارد تفهیم و تبیین شود؛
 - موقعیت‌های شبیه‌سازی‌شده در مراکز استعدادیابی کودکان، برای تشخیص و ارزیابی استعداد تحصیلی کودکان طراحی و ایجاد شود.

۵. ملاحظات اخلاقی

در این پژوهش به دلیل رعایت اخلاق پژوهشی مبنی بر افشانشدن نام مشارکت‌کنندگان، یافته‌های به‌دست‌آمده از هر صاحب‌ه، بدون نام مشارکت‌کننده طبقه‌بندی شد. به شرکت‌کنندگان این اطمینان داده شد که هیچ‌کدام از نظرات و پاسخ‌های آن‌ها به‌جز برای هدف بیان‌شده تحقیق، در جای دیگری استفاده نمی‌شود و تمام اطلاعات و صحبت‌ها و مدارکی که در اختیار ما می‌گذارند کاملاً محرمانه خواهد ماند. همچنین بیان شد که هیچ اجباری برای مشارکت در مصاحبه نیست و افراد در هر مرحله از گفتگو می‌توانند مصاحبه را ترک کنند. درنهایت به مشارکت‌کنندگان اطمینان داده شد در صورت تمایل، نتایج پژوهش در اختیارشان

قرار خواهد گرفت.

۶. سپاسگزاری و حمایت مالی

از تمامی عوامل و دست‌اندرکارانی مانند مدیران، مربیان و مسئولان مؤسسه هوش و خلاقیت و مراکز فعال استعدادیابی که به صورت آزاد در راستای این پژوهش ما را یاری کردند و در مصاحبه شرکت کردند، کمال تشکر را داریم. این مطالعه بدون حمایت مالی انجام گرفته است.

۷. تعارض منافع

در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

منابع

- اسدی، ن. (۱۳۹۳). *طراحی نظام مطلوب استعدادیابی ورزش بسیج ایران*. طرح تحقیقاتی، پژوهشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی بسیج، تهران، ۶۳-۵۴.
- اکبری، م.، و غفوریان، ف. ا. (۱۳۹۳). *تحلیل داده‌های کیفی با استفاده از نرم‌افزار اطلس تی. آی. چاپ اول*. تهران: دانشگاه تهران.
- رضایی، م. (۱۳۹۴). *بررسی شیوه‌های شناسایی و آموزش استعدادهای درخشان در کشورهای ایران، آلمان و ژاپن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش*. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ایران.
- رضایی‌پور، م.، و مطهری‌نژاد، ح. (۱۳۹۴). *مشاوره و اهمیت آن در راهنمایی شغلی، انجمن علمی توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین. اولین کنگره علمی-پژوهشی سراسری توسعه و ترویج علوم تربیتی و روان‌شناسی. جامعه‌شناسی و علوم فرهنگی اجتماعی ایران*. ۴ آذر ۱۳۹۴، تهران. <https://civilica.com/doc/408261>
- روحی، م.، دهقانی، م.، و خطاط، م. (۱۴۰۲). *شناسایی مؤلفه‌های تفکر محاسباتی در مهارت‌های یادگیری دوره ابتدایی*. نشریه مطالعات آموزش و یادگیری. ۱۵(۱)، ۴۵-۱۶. <https://www.magiran.com/paper/2626525/>
- زیوری رحمان، م.، صالحی، ک.، خدایی، ا.، مقدم‌زاده، ع.، و حکیم‌زاده، ر. (۱۴۰۱). *آسیب‌شناسی استعدادیابی تحصیلی در ایران (مروری ساختارمند بر ادبیات انجام‌شده در سه دهه اخیر)*. *مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی*. ۱۲(۳۹)، ۱۴۰-۱۰۳. <https://doi.org/10.22034/emes.2022.547411.2346>
- سرلک، ح. ا.، شاهسوری، م.، اوجاقی میرکوهی، ن.، و رحمانی، ط. (۱۳۹۴). *بررسی و مطالعه عوامل تأثیرگذار بر انتخاب شغل و اهمیت مشاوره شغلی. اولین کنفرانس بین‌المللی حسابداری، مدیریت و نوآوری در کسب‌وکار، صومعه‌سرا، ۳۰ آبان ۱۳۹۴*. <https://civilica.com/doc/396814>
- سیف، ع. ا. (۱۳۹۱). *روان‌شناسی تربیتی*. چاپ هشتم. تهران: دانشگاه پیام نور.
- سیف نراقی، م.، و نادری، ع. (۱۳۸۰). *اختلالات رفتاری کودکان و نوجوانان و روش‌های اصلاح و ترمیم آن*. چاپ چهارم. تهران: بدر.
- شفیع‌آبادی، ع. (۱۳۹۲). *راهنمایی و مشاوره تحصیلی و شغلی و نظریه‌های انتخاب شغل*. چاپ بیست‌ونهم. تهران: سمت.
- طهماسب‌پور شفیعی، م.، رضوی، س. م. ح.، امیرنژاد، س.، دوستی پاشاکالائی، م.، و حسینی، س. ع. (۱۴۰۱). *ارائه مدل استعدادیابی ورزشی کودکان و نوجوانان براساس مهارت‌های روان‌تنی، شناختی، مقابله‌ای و روانی پایه*. *مجله مطالعات ناتوانی*. ۱۲(۳)، ۸-۱. <http://jdisabilstud.org/article-1-2371-fa.html>
- عابدی، ح. ع. (۱۳۸۸). *کاربرد روش تحقیق پدیده‌شناسی در علوم بالینی*. *فصلنامه راهبرد*. ۱۹(۵۴)، ۲۲۴-۲۰۷. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.10283102.1389.18.1.6.1>
- عزیزپوریان، ع. ح. (۱۳۹۹). *پرورش هویت ملی و بومی در کودکان*. *رشد آموزش پیش‌دبستانی*. ۹۹(۴۴)، ۱۹-۱۸. <https://www.roshdmag.ir/fa/article/25866>

- عطایی، ا.، و ترابی، ز. (۱۴۰۰). نقش مؤلفه‌های کالبدی محیط در خلاقیت و پویایی ذهنی کودکان (در فضای معماری مختص کودک رده سنی ۳ تا ۶ سال). *دوفصلنامه اندیشه معماری*. ۱۰/۵، ۱۶۲-۱۵۰. <https://doi.org/10.30479/at.2020.12432.1416>
- کرم‌زاده، م. (۱۳۹۵). *از الف تا دال استعداد*.
<https://dl3.takbook.com/pdf2/ebook7858%5bwww.takbook.com%5d.pdf>
- گل‌شیرازی، ن.، صفاری، م.، نمازی‌زاده، م.، و نادری، م. ع. (۱۴۰۰). مطالعه تطبیقی باشگاه‌های بازی کودکان در ایران و کشورهای منتخب. *مطالعات مدیریت ورزشی*. ۱۳(۷۰)، ۲۵۹-۲۱۹. https://smrj.ssrc.ac.ir/article_1590.html
- گوهررستمی، ح. ر. حاجی آقاپور، ج.، و شفیعی، ش. (۱۳۹۹). بررسی محیط پرورش استعداد جودوکاران نوجوان کشور. *مدیریت و توسعه ورزش*. ۹(۲)، ۱۳۰-۱۲۱. <https://doi.org/10.22124/jsmd.2020.4373>
- مصطفایی، م. (۱۳۹۹). *بی‌مصرف نیستی، راهنمای جامع کشف استعدادها*ی شما. چاپ اول. تهران: سخنوران.
- میرسلیمی، ا. ا. (۱۳۹۱). مقایسه باورهای معرفت‌شناختی و راهبردهای یادگیری در دانش‌آموزان تیزهوش و عادی. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم تربیتی آموزش کودکان استثنایی*، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ایران.
- نظری، ع. (۱۳۸۹). بررسی تطبیقی الگوهای جذب و آموزش کودکان تیزهوش در سه کشور استرالیا، ژاپن و ایران. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم تربیتی آموزش و پرورش تطبیقی*، دانشگاه علامه طباطبائی تهران، ایران.
- نکویی، ر. (۱۳۹۹). اصل استعدادشناسی و اصل مسئولیت‌پذیری کودک. *فصلنامه مدیریت در اسلام*. ۱۵(۴۱)، ۹۹-۸۷. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1877963>

References

- Abedi, H. (2009). Applying Phenomenological Method of Research in Clinical Sciences. *Strategy Quarterly*, 19(54), 207-224. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.10283102.1389.18.1.6.1> (In Persian)
- Akbari, M., & Ghafourian, F. (2014). *Qualitative data analysis using Atlas.ti software* (1st Ed.). Tehran: Tehran University Press. (In Persian)
- Asadi, N. (2013). Designing the ideal system for finding talent in Iran's Basij sports. Research project, *Basij Research Institute of Physical Education and Sports Sciences*, Tehran, pp. 54-63. (In Persian)
- Ataei, E., & Toraby, Z. (2021). The Role of Physical Components of Environment in Children's Morale and Mental Dynamics (In architecture space for children aged 3-6 years), *two-quarterly Journal of Architectural Thought*, 5(10), 150-162. <https://doi.org/10.30479/at.2020.12432.1416> (In Persian)
- Azizpourian, A. (2019). Cultivating national and native identity in children. The growth of preschool education, 99(44), 18-19. <https://www.roshdmag.ir/fa/article/25866/> (In Persian)
- Bissoli, M. D. F. (2014). Development of children's personality: The role of early childhood education. *Psicologia em Estudo*, 19, 587-597. <https://doi.org/10.1590/1413-73722163602>
- Bleidorn, W., & Hopwood, C. J. (2024). A motivational framework of personality development in late adulthood. *Current Opinion in Psychology*, 55, 101731. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2023.101731>
- Chagas, J. F., & Fleith, D. D. S. (2011). Perfil de adolescentes talentosos e estratégias para o seu desenvolvimento. *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, 27(4), 385-392. <https://doi.org/10.1590/S0102-37722011000400001>
- Cho, S., Han, S., & Freeley, M. E. (2012). *Development of leadership of former and prospective science Olympians and general students: Examining contributions of personal characteristics and family processes*. *Talent Development & Excellence*, 4(2), 127-141. http://www.david-dai.net/s/T_2012DaiSpeerschneider.pdf#page=43

- Engdahl, I. (2015). Early childhood education for sustainability: The OMEP world project. *International Journal of Early Childhood*, 47(3), 347-366. <https://doi.org/10.1007/s13158-015-0149-6>
- Fermín-González, M., & Echenique-Arginzones, A. (2022). Early childhood education for sustainability: An assessment of the ERS-SDEC Scale (OMEP) in a comparative study of Chile–Venezuela. *International Journal of Early Childhood*, 54(1), 93-118. <https://doi.org/10.1007/s13158-022-00315-0>
- Gardner, H. (1999). *Intelligence Reframed. Multiple Intelligence for 21st*. New York: Basic Books.
- Goharrostami, H. R., Hajiaghapor, J., & Shafiei, SH. (2020). Investigation of the the talent development environment status of adolescent Boy Judokas in Premier League. *Quarterly Journal of Sport Development and Management*, 9(2), 121-130. <https://doi.org/10.22124/jsmd.2020.4373> (In Persian)
- Golshirazi, N., Saffari, M., Namazizadeh, M., & Nadi, M. (2020). Comparative Study of Children's Play Clubs in Iran and Selected Countries. *Sports Management Studies*, 13(70), 219-259. https://smrj.ssrc.ac.ir/article_1590.html?lang=en (In Persian)
- Guba, E. G. & Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 105–117). Sage Publications, Inc. <https://psycnet.apa.org/record/1994-98625-005>
- Jarver, J. (1982). Do we need talent identification. *Modern Athlete and Coach*, 20(1), 7-8.
- Karamzadeh, M. (2015). *From A to D talent*. E-book: [https://dl3.takbook.com/pdf2/ebook7858\[www.takbook.com\].pdf](https://dl3.takbook.com/pdf2/ebook7858[www.takbook.com].pdf) (In Persian)
- Kiewra, K. A. (2019). *Nurturing children's talents: A guide for parents*. Bloomsbury Publishing USA. [Link]
- Krasilshchikov, O. (2011). *Talent recognition and development: elaborating on a principal model*. *International Journal of Developmental Sport Management*, 1(1), 1-11. <http://ijdsm.net/wp-content/uploads/2019/03/Talent-Recognition-and-Development-%E2%80%93-Elaborating-on-a-Principle-Model.pdf>
- Lee, S. Y. (2021). Supportive Environments for Developing Talent 2. In *The Social and Emotional Development of Gifted Children* (pp. 191-204). Routledge.
- Lemos, A. S. C., Magiolino, L. L. S., & Silva, D. N. H. (2022). Development and Personality: the role of the environment in early childhood. *Educação & Realidade*, 47, e116926. <https://doi.org/10.1590/2175-6236116926vs02>
- McCluskey, K. W., Treffinger, D. J., & Baker, P. A. (1995). An Approach to Talent recognition and development: Challenges for schools of tomorrow. *Illinois Association for Gifted Children Journal Portfolio, Article*, 10, 1-5. <http://www.creativelearning.com/~clearing/images/freePDFs/AmphitheaterModel.pdf>
- Mirsalimi, M. (2011). Comparison of epistemological beliefs and learning strategies in gifted and normal students. *Master's Thesis of Educational Sciences*, Teaching Exceptional Children, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Iran. (In Persian)
- Mohsenpour, M. (2011). Evaluation of qualitative data, *scientific-research quarterly of the student research committee of Sabzevar University of Medical Sciences and Health Services*, 3-4(24), 50-55. https://beyhagh.medsab.ac.ir/article_642.html?lang=en (In Persian)
- Mun, R. U., Ezzani, M. D., & Yeung, G. (2021). Parent engagement in identifying and serving diverse gifted students: what is the role of leadership? *Journal of Advanced Academics*, 32(4), 533-566. <https://doi.org/10.1177/1932202X211021836>

- Mustafaei, M. (2019). *You are not useless, a comprehensive guide to discover your talents* (1st Ed.). Tehran: Sokhanvaran Publishing House. (In Persian)
- Nakouei, R. (2019). The principle of giftedness and the principle of child responsibility. *Management Quarterly in Islam*, 15(41), 87-99. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1877963> (In Persian)
- Nazari, A. (2010). A comparative study of the patterns of recruiting and educating gifted children in three countries: Australia, Japan and Iran. *Master's thesis of educational sciences, comparative education*, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran. (In Persian)
- Odegard, G. (2018). Computational multiscale modeling-Nanoscale to macroscale. *Comprehensive Composite Materials II*, 6, 28. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-803581-8.10021-9>
- Paik, S. J., Kunisaki, L. T., Tran, V. Q., & Garcia, I. E. (2022). Talent development of artists and scientists: The importance of parental involvement and home factors. In *Relational Aspects of Parental Involvement to Support Educational Outcomes* (pp. 287-310). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003128434-19>
- Plucker, J. A., McWilliams, J., & Guo, J. (2021). Smart contexts for 21st-century talent development: Sociocultural approaches to gifted education. In *From giftedness to gifted education* (pp. 227-248). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003235262-10>
- Rath, T. (2007). *StrengthsFinder 2.0 Hardcover. A New and Upgraded Edition of the Online Test from Gallup's Now Discover Your Strengths*. Gallup Press.
- Rezaei, M. (2014). Investigating the ways of identifying and training brilliant talents in Iran, Germany and Japan. *Master's thesis on History and Philosophy of Education*, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Iran. (In Persian)
- Rezaipour, M., & Motahrinejad, H. (2014). Counseling and its importance in career guidance, Scientific Association for the Development and Promotion of Basic Sciences and Techniques, *the first nationwide scientific research congress for the development and promotion of educational sciences and psychology, Sociology and social cultural sciences of Iran*. Tehran, 25 Nov 2011. <https://civilica.com/doc/408261> (In Persian)
- Rodríguez Naveiras, E., Verche Borges, E., Hernández Lastiri, P., Montero, R., & Borges del Rosal, M. D. Á. (2019). Differences in working memory between gifted or talented students and community samples: A meta-analysis. *Psicothema*, 31(3), 255-262. <https://doi.org/10.7334/psicothema2019.18>
- Sarlak, H., Shahsawari, M., Ojaghi Mirkohi, N., & Rahmani, T. (2014). Investigating and studying the influencing factors on job selection and the importance of career counseling, *The first international conference on accounting, management and innovation in business, Soemasea*, 8/30/2014. <https://civilica.com/doc/396814> (In Persian)
- Saunders, B., Sim, J., Kingstone, T., Baker, S., Waterfield, J., Bartlam, B., Burroughs, H., & Jinks, C. (2018). Saturation in qualitative research: exploring its conceptualization and operationalization. *Quality & quantity*, 52(4), 1893-1907. <https://doi.org/10.1007/s11135-017-0574-8>
- Schroth, S. T., & Slade, M. L. (2021). Talent development: From theoretical conceptions to practical applications. In *Handbook for counselors serving students with gifts and talents* (pp. 45-62). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003235415-5>
- Seif Naraghi, M., & Naderi, E. (2001). *Children with behavioral disorders and it's remedial approaches* (4th Ed.). Tehran: Badr Publications. (In Persian)
- Seyf, A A. (2011). *Educational psychology* (8th Ed.). Tehran: Payam-e Noor University. (In Persian)

- Shafiabadi, A. (2012). *Academic and career guidance and counseling and job selection theories*. Tehran: Samt. (In Persian)
- Specht, J. (2017). Personality development in adulthood and old age. In *Personality development across the lifespan* (pp. 53-67). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-804674-6.00005-3>
- Tahmasabpour Shafiei, M., Razavi, S. M., Amirnjad, S., Doosti Pashakolaei, M., & Hosseini, S. E. (2022). Providing a sports talent identification model for children and adolescents based on mental-physical, cognitive, coping, and basic psychological skills. *Middle Eastern Journal of Disability Studies*, 12(3), 1-8. <http://jdisabilstud.org/article-1-2371-en.html> (In Persian)
- Tourón, J., & Freeman, J. (2018). Gifted education in Europe: Implications for policymakers and educators. In S. I. Pfeiffer, E. Shaunessy-Dedrick, & M. Foley-Nicpon (Eds.), *APA handbook of giftedness and talent* (pp. 55-70). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000038-004>
- United Nations (1992). *Rio declaration on environment and development*. Report Of The United Nations Conference On Environment And Development (Rio De Janeiro, 3-14 June 1992). Link
- Weinhouse, D. (1998). *Encouraging Potential in Young Children: A Guidebook for Parents*. Hauppauge, NY: Barron's Educational Series.
- Witte, A. L., Kiewra, K. A., Kasson, S. C., & Perry, K. R. (2015). Parenting Talent: A Qualitative Investigation of the Roles Parents Play in Talent Development. *Roeper Review*, 37(2), 84-96. <https://doi.org/10.1080/02783193.2015.1008091>
- World Talent Agency (W.T.A). 2017. *World Council for Gifted and Talented Children*. <http://www.world-gifted.org>
- Yim, H. Y. B., & Ebbeck, M. (2016). Parental engagement in music with young children: a cross-cultural study. In *Multidisciplinary Research Perspectives in Education: Shared Experiences from Australia and China* (pp. 93-104). Rotterdam: SensePublishers. https://doi.org/10.1007/978-94-6300-615-6_12
- Yohana, C., Agung, I., Perdana, N. S., & Silisabon, S. (2020). A Study of Factors Influencing the Development of Student Talent. *International Journal of Education and Practice*, 8(3), 441-456. <https://doi.org/10.18488/journal.61.2020.83.441.456>
- Zivari Rahman, M., Salehi, K., Khodaie, E., Moghadamzadeh, A., & Hakimzadeh, R. (2022). Pathology of academic aptitude in Iran (a structured review of the literature conducted in the last three decades), *Educational Measurement and Evaluation Studies*, 12(39), 103-140. <https://doi.org/10.22034/emes.2022.547411.2346> (In Persian)